

महाराष्ट्र विधानसभा

तिसरे अधिवेशन, २०१७

तारांकित प्रश्नोत्तरांची यादी

गुरुवार, दिनांक २७ जुलै, २०१७ / श्रावण ५, १९३९ (शके)

(१) महसूल, मदत व पुनर्वसन, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री	}	यांचे प्रभारी विभाग
(२) परिवहन, खारभूमी विकास मंत्री		
(३) कृषी, फलोत्पादन मंत्री		
(४) सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) मंत्री		
(५) पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्यविकास मंत्री		

प्रश्नांची एकूण संख्या - ६१

सोलापूर जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांना सन २०१५-२०१६ च्या
दुष्काळाची नुकसान भरपाई न मिळाल्याबाबत

- (१) * ८५७८५ श्री.संजय पोतनीस (कलिना) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) सोलापूर जिल्ह्यात सन २०१५-२०१६ या वर्षामध्ये पडलेल्या दुष्काळात शेतकऱ्यांच्या पिकांच्या झालेल्या नुकसानाची भरपाई अद्यापी मिळाली नसल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, विमा न उतरविलेल्या सुमारे साडेचार लाख शेतकऱ्यांसाठी दुष्काळनिधीचा प्रस्ताव जिल्हा प्रशासनाने शासनाकडे पाठविला आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, त्यानुसार नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना तातडीने नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) व (२) होय, हे खरे आहे.

(३) नुकसान भरपाई निधी वितरीत करण्याची बाब विचाराधीन आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

पुणे जिल्ह्यातील सिंहगड किल्ल्याच्या घाट रस्त्यावरील दरडीबाबत

(२) * ८५८९० श्री.भिमराव तापकीर (खडकवासला) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सिंहगड (जि.पुणे) किल्ल्याच्या घाट रस्त्यावरील दरडी धोकादायक अवस्थेत असल्याने कोणत्याही क्षणी मोठी दुर्घटना होऊन पर्यटकांचा जीव धोक्यात येण्याची शक्यता निर्माण झाल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर घाट रस्त्याच्या रुंदीकरणावेळी डोंगरकडे तोडण्यात आले असल्याने पावसाळ्यात दरडी, मलवा, मुरूम, माती रस्त्यावर कोसळून घाट रस्त्यावरील वाहतूक खोळंबण्याचे प्रमाण वाढले असल्याचेही निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने पर्यटकांच्या सुरक्षिततेसाठी सदर घाट रस्त्यावरील धोकादायक दरडी संरक्षित करण्याच्या दृष्टीने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) अंशतः खरे आहे.

प्रश्नांकित रस्ता वन विभागाच्या ताब्यात आहे. रस्त्याची दैनंदिन दुरुस्ती व देखभाल वन विभागामार्फत करण्यात येते. वन विभागाच्या आवश्यकतेनुसार सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत रस्त्याची सुधारणा करणे व इतर कामे वन विभागाने निधि उपलब्ध केल्यास सा.बां.वि.मार्फत करण्यात येतात.

या रस्त्यावर पावसाळ्यात काही ठिकाणी दरडी कोसळण्याच्या घटना घडतात. या दरडी दूर करून वाहतूक सुरळीत ठेवण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे.

(२) हे खरे नाही.

(३) प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) व (५) या रस्त्याच्या १५० मी.भागात २२३ प्रतिबंधक जाळ्या बसवण्याचे काम सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत करण्यात येत आहे. हे काम निविदा स्तरावर आहे.

या रस्त्याचे संपूर्ण सर्वेक्षण व दरडी प्रवणक्षेत्राची पाहणी आय.आय.टी., मुंबई यांच्यामार्फत करून घेण्यात येत आहे. या पहाणीचा अहवाल प्राप्त झाल्यावर त्यातील निष्कर्षाप्रमाणे करावयाच्या कामांचा प्रस्ताव वन विभागाकडे सादर करण्याचे नियोजन आहे. आवश्यक कामे मंजूरी निधि निकष व प्राधान्यक्रमानुसार हाती घेण्याचे नियोजन आहे.

**परळ (मुंबई) येथील हाफकीन संस्थेची पाच एकर जागा
टाटा मेमोरियल सेंटरला दिल्याबाबत**

(३) * ८७०८१ श्री.दत्तात्रय भरणे (इंदापूर), श्रीमती दिपिका चव्हाण (बागलाण), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.राहुल जगताप (श्रीगोंदा), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.अजित पवार (बारामती), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.संदीप नाईक (ऐरोली), श्री.राजेश टोपे (घनसावंगी), डॉ.सतीश (अण्णासाहेब) पाटील (एरंडोल), श्री.शरददादा सोनावणे (जुन्नर), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली (पूर्व)), श्री.अमित साटम (अंधेरी (पश्चिम)), डॉ.पराग अळवणी (विलेपार्ले), श्री.तारासिंह सरदार (मुलुंड), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.भाऊसाहेब कांबळे (श्रीरामपूर), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.दिपक चव्हाण (फलटण), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा-कळवा), श्री.गणपत गायकवाड (कल्याण (पूर्व)), श्री.राहुल कूल (दौंड) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) परळ (मुंबई) येथील हाफकीन संस्थेची पाच एकर जागा शासनाने कर्करोग रुग्णांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन टाटा मेमोरियल सेंटरच्या बाल व महिला कॅन्सर रुग्णालय आणि हायड्रॉन बीम थेरपीसाठी सन २०१३ मध्ये दिली आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, सदर जागा टाटा मेमोरिअल सेंटरने ताब्यात घेतल्यानंतर ४ वर्षे होऊन सुध्दा बाल व महिला कॅन्सर रुग्णालयाचे बांधकाम सुरु केले नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, टाटा मेमोरिअल सेंटरला सदरची जागा देताना शासनाने घातलेल्या अटीचे स्वरूप काय आहे,
- (४) असल्यास, सदर सेंटरने रुग्णालयाचे बांधकाम सुरु न केल्याबाबत शासनाने त्यांच्यावर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) होय, तथापि नंतर दिनांक २९.८.२०१६ रोजीच्या शुध्दीपत्रान्वये "हायड्रॉन बीम थेरपी" ऐवजी "रेडीओ थेरपी" असा प्रयोजनात बदल करण्यात आला आहे.

(२) होय, तथापि मंजूर केलेल्या जमिनीचा प्रस्तावित वापर टाटा सेंटरने ५ वर्षांमध्ये अंमलात आणणे आवश्यक आहे.

(३) सदरहू जमीन टाटा मेमोरियल सेंटरला शासन निर्णय, दिनांक २१.२.२०१३ तसेच दिनांक ५.९.२०१३ च्या शुध्दीपत्रान्वये खालील प्रमुख अटी/शर्तीच्या अधिन राहून देण्यात आली आहे:-

(i) राज्य शासकीय /निमशासकीय सेवेतील कर्करोग पिडीत कर्मचाऱ्यांना अथवा त्यांच्या कुटुंबियांना सवलतीच्या दरात उपचारासाठी ५% खाटा राखीव ठेवणे सदर रुग्णालयावर बंधनकारक राहिल.

(ii) टाटा मेमोरिअल सेंटरला देण्यासाठी प्रस्तावित केलेल्या हाफकीन संस्थेच्या जागेमध्ये संस्थेतील अधिकाऱ्यांची निवासस्थाने, विध्यार्थांच्या खोल्या, अतिथीगृहे व वर्ग ४ च्या कर्मचाऱ्यांसाठी निवासस्थाने येत असल्याने पर्यायी इमारती बांधण्यासाठी टाटा मेमोरियल सेंटरने रुपये ५.०० कोटी इतकी ठोक रक्कम हाफकीन संस्थेस द्यावी.

(iii) मंजूर केल्या जाणाऱ्या जमिनीचा प्रस्तावित वापर ५ वर्षांमध्ये करणे संस्थेवर बंधनकारक करण्यात आले आहे.

(iv) शासनाच्या परवानगीशिवाय सदरहू जमीन किंवा तिचा कोणताही भाग गहाण ठेवता येणार नाही किंवा हस्तांतरित करता येणार नाही.

(v) जमीन मंजूर करण्याच्या शर्तीपैकी कोणत्याही शर्तीचा भंग झाल्यास भाडेपट्टा रद्द करून कोणत्याही भरपाईशिवाय व त्यावरील बांधकामासह जमीन परत घेण्याचा शासनास अधिकार राहिल.

(४) व (५) याबाबत संचालक, टाटा मेमोरियल सेंटर यांना जिल्हाधिकारी, मुंबई शहर कार्यालयामार्फत दि.१५.७.२०१७ रोजीच्या पत्रान्वये सदर मिळकतीवरील बांधकामाच्या अनुषंगाने केलेल्या कार्यवाहीबाबत विचारणा करण्यात आलेली आहे.

सोनापूर (जि.गडचिरोली) येथे बांधलेल्या कृषी महाविद्यालयाच्या हस्तांतरणास कंत्राटदाराने नकार दिल्याबाबत

(४) * ८८३९५ श्री.संजय सावकारे (भुसावळ), डॉ.देवराव होळी (गडचिरोली) :

सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गडचिरोली जिल्ह्यात शासनाची परवानगी न घेता आराखड्यात बदल करून व तरतुदीपेक्षा चार पट अधिक रक्कम खर्च करून बांधलेल्या सोनापूर येथील कृषी महाविद्यालयाच्या हस्तांतरणास कंत्राटदाराने नकार दिल्याची बाब माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, ९२ कोटी रुपये खर्च करून उभारलेली कृषी महाविद्यालयाची वास्तू गत ४ वर्षांपासून वापरण्यात आलेली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, त्यानुसार इमारत तातडीने वापरात आणण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) व (२) हे खरे नाही.

डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला अंतर्गत कृषि महाविद्यालय, सोनापूर, जिल्हा गडचिरोली चे इमारत बांधकामापैकी मुलींचे वसतीगृहाची इमारत पूर्ण झालेली असल्याने कंत्राटदाराने विद्यापीठाकडे हस्तांतरित केलेली असून सदर इमारत विद्यापीठाच्या वापरात आहे.

इतर इमारतींची बांधकामे अपूर्ण अवस्थेत असल्याने अशा इमारतींच्या हस्तांतरणाबाबतचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(३), (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**उरण (जि.रायगड) तालुक्यात मातीचे नियमबाह्य
उत्खनन करून वृक्षतोड केल्याबाबत**

(५) * १०९७० प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) उरण (जि.रायगड) तालुक्यातील २७ गावांत गत ४ वर्षांत २ लाख, ९ हजार ब्रासपेक्षा अधिक मातीचे नियमबाह्य उत्खनन करण्यात आले असून तेथील झाडेही अवैधरित्या तोडण्यात आली असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने बेकायदा माती उत्खनन करून वृक्षतोड करणाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत तसेच झाडांची होणारी अवैध तोड रोखण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) या बाबी निदर्शनास आल्या नाहीत.

(२), (३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

ठाणे येथील अनधिकृत रिक्षांसह रिक्षाचालकांवर कारवाई करण्याबाबत

(६) * ८५७२५ अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.नरेंद्र पवार (कल्याण पश्चिम), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले) : सन्माननीय परिवहन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) ठाणे येथे कालबाह्य झालेल्या व नियमांचे उल्लंघन करून एकाच परमिटवर दोन व त्यापेक्षा अधिक रिक्षा चालवण्यात येत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, अनधिकृत रिक्षांची पडताळणी करण्याची कुठलीही कार्यपद्धती प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून राबविण्यात येत नसल्याचेही आढळून आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, परमिटसाठी अर्ज करणारा व्यक्ती किमान १५ वर्षे महाराष्ट्राचा रहिवाशी असावा असा प्राथमिक नियम असताना ठाण्यात ३२६२ रिक्षांचे परमिट हे परप्रांतियांना बनावट रहिवाशी दाखल्याच्या आधारावर देण्यात आले आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, अनधिकृत परमिट धारक रिक्षाचालक व रिक्षा यांच्यावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिवाकर रावते : (१), (२) व (३) हे खरे नाही.

(४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

पाटण, कराड (जि.सातारा) व भोर (जि.पुणे) तालुक्यात
अवकाळी पावसामुळे झालेले नुकसान

(७) * ८८८०७ श्री.शंभूराज देसाई (पाटण), श्री.दत्तात्रय भरणे (इंदापूर), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (कराड उत्तर), श्री.जयकुमार गोरे (माण), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.अजित पवार (बारामती), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.दिपक चव्हाण (फलटण), श्री.संग्राम थोपटे (भोर), श्री.शरददादा सोनावणे (जुन्नर) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पाटण (जि.सातारा) तालुक्यात माहे एप्रिल व मे, २०१७ मध्ये झालेल्या अवकाळी पावसामुळे शेतकऱ्यांच्या घरांचे व सार्वजनिक मालमत्तेचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले असून नुकसानग्रस्तांना मदत मिळावी व सार्वजनिक मालमत्तेच्या झालेल्या नुकसानाची पुर्नबांधणी करण्याबाबतचा अहवाल उपविभागीय अधिकारी यांनी विभागीय आयुक्त यांचेकडे सादर केला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उंब्रज (ता.कराड, जि.सातारा) येथे व परिसरात पडलेल्या वळवाच्या पावसामुळे शेतकऱ्यांच्या सुमारे दिडशेहून अधिक एकरावरील टोमॅटो, फळभाज्या व पालेभाज्यांचे लाखो रुपयांचे नुकसान झाले असून वाघेरी

(ता.कराड, जि.सातारा) परिसरासह मेरवेवाडी व पाचुंद गावातील सुमारे ७० घरांची पडझड होऊन सहा घरे पूर्ण जमीनदोस्त झाली असल्याचेही माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) तसेच, भोर (जि.पुणे) तालुक्यात दिनांक ५ मे, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास झालेल्या अवकाळी पावसामुळे तेथील घरांचे व सार्वजनिक मालमत्तेचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त जिल्ह्यातील नुकसानग्रस्तांना नुकसान भरपाई मिळण्याबाबत तसेच सार्वजनिक मालमत्तेची पुर्नबांधणी करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) हे खरे नाही.

(२) अंशतः खरे आहे.

२० हेक्टर ६३ आर क्षेत्रातील भाजीपाला व फळपिकांचे नुकसान झाल्याचे व ३७ घरांचे अंशतः नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले आहे.

(३) अंशतः खरे आहे.

भोर तालुक्यातील ७ घरांचे अंशतः नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले आहे.

(४) माहे मे, २०१७ मध्ये झालेल्या अवकाळी पाऊस व गारपिटीमुळे झालेल्या शेतीपिक व फळपिकांचे नुकसानीबाबत नुकसानग्रस्तांना आर्थिक मदत देण्याबाबतचा निर्णय घेण्याची बाब प्रगतीपथावर आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**रत्नागिरी जिल्ह्यात कृषि यांत्रिकी योजनेअंतर्गत
२४३ प्रस्ताव प्रलंबित असल्याबाबत**

(८) * ८९१६१ श्री.राजन साळवी (राजापूर) : सन्माननीय कृषि मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) रत्नागिरी जिल्ह्यात कृषि यांत्रिकी योजनेअंतर्गत शेतकऱ्यांच्या २४३ प्रस्तावांना प्रशासकीय मान्यता मिळाली नसल्याचे माहे फेब्रुवारी, २०१७ च्या पहिल्या सप्ताहात निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, या प्रकरणी शासनाकडून चौकशी करण्यात आली आहे काय,
 (३) असल्यास, चौकशीनुसार सदरहू प्रस्तावांना तातडीने प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
 (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुडकर : (१) व (२) कृषी यांत्रिकीकरण उप-अभियानाची अंमलबजावणी त्या त्या वर्षात उपलब्ध अनुदानाच्या मर्यादेत करण्यात येते. उपलब्ध निधीच्या मर्यादेत राज्यातील जिल्हानिहाय खातेदार संख्येच्या प्रमाणात निधी वितरीत करण्यात येतो. त्यानुसार सन २०१६-१७ या वर्षात रत्नागिरी जिल्ह्यास सर्वसाधारण प्रवर्गासाठी रु.५७.४६ लक्ष व अनुसूचित जाती प्रवर्गासाठी रु.१३.८६ लक्ष असा एकूण रु.७१.३२ लक्ष एवढा निधी उपलब्ध करून देण्यात आला होता.

जानेवारी, २०१७ पर्यंत रत्नागिरी जिल्ह्यात अनुसूचित जाती प्रवर्गातील ११ व सर्वसाधारण प्रवर्गातील ४२० असे एकूण ४३१ अर्ज प्राप्त झाले होते. नोव्हेंबर अखेरपर्यंत प्राप्त झालेल्या अनुसूचित प्रवर्गाच्या ११ व सर्वसाधारण प्रवर्गाच्या २५५ अशा एकूण २६६ अर्जांना दि.१ डिसेंबर, २०१६ रोजी पूर्वसंमती देण्यात आली. त्यापैकी साहित्य खरेदी केलेल्या अनुसूचित जातीच्या ५ व सर्वसाधारण प्रवर्गाच्या २१२ अर्जादारांना अनुदानाचे वाटप करण्यात आले आहे. निधीअभावी सर्वसाधारण प्रवर्गातील उर्वरित १६५ अर्जादारांना पूर्वसंमती देण्यात आली नाही.

(३) उपलब्ध निधीच्या मर्यादेत कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यात आल्याने उर्वरित प्रस्तावांना मान्यता देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

पुणे-बेंगलोर राष्ट्रीय महामार्गावरील किनी आणि तासवडे या दोन्ही टोलनाक्यावरील कंत्राटदारांनी शासनाच्या अटी व शर्तीचा भंग केल्याबाबत

(९) * ८५१४८ श्री.शरददादा सोनावणे (जुन्नर), श्री.सरदार तारासिंह (मुलुंड), श्री.बाळासाहेब थोरात (संगमनेर), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.भास्कर जाधव (गुहागर),

श्री.राणाजगजीतसिंह पाटील (उस्मानाबाद), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पुणे-बेंगलोर राष्ट्रीय महामार्गावरील किनी आणि तासवडे या दोन्ही टोलनाक्यावर टोल गोळा करणाऱ्या कंत्राटदाराने शासनाच्या अटी व शर्तीनुसार काम न केल्याने महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाचे सुमारे ५५ कोटी रुपयांचे आर्थिक नुकसान झाल्याचा ठपका भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षकांनी त्यांच्या अहवालात ठेवला असल्याचे दिनांक ८ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर टोलनाक्यांचे दोन वर्षासाठीचे कंत्राट मे.राईमा मॅनपाँवर अँड कन्सलटन्सी प्रा.लि. यांना माहे फेब्रुवारी, २०१४ मध्ये निविदा काढून देण्यात आले होते त्यावेळी सदर कंपनीशी केलेल्या करारात कोणकोणत्या अटी ठेवण्यात आल्या होत्या,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार शासनाच्या आर्थिक नुकसानीस जबाबदार असणाऱ्या एमएसआरडीसीच्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध व संबंधीत कंपनी विरुद्ध शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. एकनाथ शिंदे : (१) महालेखाकार (लेखापरीक्षा) - III, महाराष्ट्र यांनी पुणे बेंगलोर राष्ट्रीय महामार्गाच्या सातारा-कागल भागातील टोल कंत्राटबाबत महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (मर्या.), मुंबई यांचे रुपये ५५.०० कोटी झालेल्या नुकसानीबाबत घेतलेल्या आक्षेपांच्या अनुषंगाने त्याबाबतची सत्यता पडताळणी करण्याकरिता महालेखाकारांनी त्यांच्या दि. ०७.१०.२०१६ रोजीच्या पत्राद्वारे महामंडळाला कळविले आहे.

(२) सदर कंपनीशी माहे. मे-२०१४ मध्ये झालेल्या टोलवाटपाच्या निविदेमध्ये खालीलप्रमाणे अट ठेवली होती. Clause No. 28.4 states that,

“The toll revenue more than that projected by the Contractor as per his submitted Cash Flow and accepted (by MSRDC) shall be shared with MSRDC in ratio 90:10 from commencement date.

In this regard to ascertain actual traffic, traffic count reported by the Contractor and traffic count taken by MSRDC independently, in the presence of the contractor whichever is higher, shall be considered as actual traffic count. Actual toll income will be calculated on the basis of the actual traffic count. If due to unavoidable circumstances the independent survey is interrupted, the average traffic count will be considered for the period for which survey could not be taken. The average traffic count (AADT) will be taken as base for working out toll income for that period.

Procedure of sharing: The surplus toll income shall be the difference between the total expected toll income given in Cash Flow submitted with the Bid as accepted by MSRDC and the actual toll income of that project.

In order to work out the actual monthly toll income the following procedure shall be followed.

Average daily traffic count X prevailing toll rates X 0.84 (towards exempted vehicles, monthly passes, etc.)

From monthly toll income worked out as above, toll income during the month considered in the Cash Flow submitted with the bid as accepted by MSRDC inclusive of administrative expenses and profit and balance shall be shared in the ratio of 90 (MSRDC) : 10 (Contractor).

Note: Maximum 10% will be allowed towards administrative expenditure and profit as deduction from the gross toll revenue as projected in the cash flow and accepted by MSRDC for the purpose of revenue sharing one month shall mean 28 days for this purpose.”

(३), (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**हवेली व मावळ (जि.पुणे) तालुक्यात डोंगर पोखरून गौण खनिजांचे
अवैध उत्खनन होत असल्याबाबत**

(१०) * ८५५७३ श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्रीमती दिपिका चव्हाण (बागलाण), श्री.भिमराव तापकीर (खडकवासला), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) हवेली (जि.पुणे) तालुक्यातील मौजे कोथरूड, चांदणी चौक, वारजे, कात्रज, बिबवेवाडी, मांगडेवाडी, गुजरवाडी भागात डोंगर पोखरून गौण खनिजांचे अवैध उत्खनन होत असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, मावळ (जि.पुणे) तालुक्यातील भडवली, शिवली, मळवंडी ठुले, येलघोल, धनगव्हाण या गावात सुध्दा बेकायदा उत्खनन होत असल्याने मावळ व हवेली तालुक्यातील गावांना धोका निर्माण झाल्याचे माहे मे, २०१७ च्या शेवटच्या सप्ताहात निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त ठिकाणी बांधकाम व्यावसायिक, हॉटेल व्यावसायिक स्वतःच्या फायद्यासाठी शासनाचे नियम डावलून शासनाच्या महसुलाच्या नुकसानीसह पर्यावरणाचा न्हास करत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(५) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने हवेली व मावळ तालुक्यातील अवैध उत्खनन थांबविण्याबाबत व अवैधरितीने उत्खनन करणाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३), (४) व (५) पुणे जिल्ह्यातील हवेली तालुक्यात मौजे कोथरूड, मौजे कात्रज, मौजे मांगडेवाडी व मौजे गुजरवाडी या भागात माहे जून, २०१६ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत गौण खनिजाच्या अवैध उत्खननाची १४ प्रकरणे दृष्टोत्पत्तीस पडली आहेत. तहसिलदार हवेली यांनी त्यापैकी २ प्रकरणांमध्ये दंडात्मक आदेश पारित केले असून, उर्वरित १२

प्रकरणांमध्ये तहसिलदार, हवेली यांच्यास्तरावर नियमानुसार कारवाई करण्याची कार्यवाही सुरू आहे.

मावळ तालुक्यातील मौजे भडवली, मौजे शिवली, मौजे मळवंडी, व मौजे तुले या भागात माहे एप्रिल, २०१६ ते माहे मे, २०१७ या कालावधीत गौण खनिजाच्या अवैध वाहतुकीच्या ८ प्रकरणांमध्ये कारवाई करून तहसिलदार, मावळ यांनी रू. २,२३,१७०/- एवढी दंडात्मक रक्कम वसूल करून शासनजमा केली आहे.

याव्यतिरिक्त हवेली तालुक्यात माहे जून, २०१६ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत निदर्शनास आलेल्या गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या ६४ प्रकरणांमध्ये तहसिलदार हवेली यांनी कारवाई करून रू. १,०८,३३,२२९/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा केला आहे. मावळ तालुक्यात माहे एप्रिल, २०१६ ते माहे मे, २०१७ या कालावधीत निदर्शनास आलेल्या गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या ०२ प्रकरणांमध्ये तहसिलदार मावळ यांनी कारवाई करून रू. १,५०,३०,९००/- एवढ्या दंडात्मक रकमेचे आदेश पारित केले असून, सदर रकमेच्या वसूलीची कार्यवाही तहसिलदार, मावळ यांच्यास्तरावर सुरू आहे.

गौण खनिजाच्या उत्खननामुळे हवेली व मावळ तालुक्यातील गावांना धोका निर्माण झाल्याचे माहे मे, २०१७ च्या शेवटच्या आठवड्यात निदर्शनास आलेले नाही.

हवेली व मावळ तालुक्यातील बांधकाम व्यावसायिक व हॉटेल व्यावसायिक यांच्यामुळे पर्यावरणाचा न्हास होतो किंवा कसे याबाबत महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण महामंडळ, पुणे यांच्याकडून जिल्हाधिकारी कार्यालय पुणे यांनी अहवाल मागविला असून, सदर अहवाल प्राप्त झाल्यावर नियमानुसार कारवाई करण्याचे संकल्पित आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

देऊळगांव साकर्शा (जि.बुलढाणा) येथील शेतकऱ्यांनी गावातील

चारही कृषी केंद्रे बंद केल्याबाबत

(११) * ८८७६२ श्री.राहुल बोंद्रे (चिखली) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) बुलढाणा व अकोला जिल्ह्याच्या सीमेवर असलेल्या देऊळगांव साकर्शा येथील शेतकऱ्यांनी उतावळी प्रकल्पातील पाण्यावर शेकडो हेक्टर क्षेत्रावर घेतलेल्या उन्हाळी भुईमुगाला निकृष्ट दर्जाच्या बियाणांमुळे शेंगा न लागल्याने शेतकऱ्यांनी आक्रमक होत गावातील चारही कृषी केंद्रांना कुलूप लाऊन बंद केल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (३) असल्यास, त्यानुसार शेतकऱ्यांना भुईमुगाची निकृष्ट बियाणे पुरविणाऱ्या कृषी केंद्रावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) हे खरे नाही.

तथापि, उन्हाळी भुईमूग पिकाला कमी शेंगा लागल्याची बाब निदर्शनास आलेली आहे.

(२) होय.

(३) तालुका तक्रार निवारण समितीने कृषि विद्यापीठाच्या वरिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ यांच्या मदतीने प्रक्षेत्राची पाहणी केली. पाहणी अहवालानुसार मार्च व एप्रिल महिन्यात शेंगा भरणे व शेंगा पोसण्याच्या अवस्थेत तापमान वाढीमुळे भुईमूग पिकाला कमी शेंगा लागल्याचे निदर्शनास आलेले आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

धामणगांव व चांदूर रेल्वे (जि.अमरावती) तालुक्यातील रेतीघाटांवर रेतीची अवैध वाहतूक सुरु असल्याबाबत

(१२) * ८८८७१ प्रा.विरेंद्र जगताप (धामणगाव रेल्वे), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.विजय वडेईवार (ब्रम्हपूरी), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) धामणगांव (जि.अमरावती) तालुक्यातील रेतीघाटावरील रेती, गिटटी व मुरुम या गौण खनिजाची चांदूर रेल्वे ते देवगांव या रस्त्यावरून विनापरवाना वाहतूक सुरु असून याकडे संबंधित अधिकारी हेतुपुरस्पर दुर्लक्ष करित असल्यामुळे शासनाचे मोठ्या प्रमाणात महसुली नुकसान होत असल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, चांदूर रेल्वे (जि.अमरावती) तालुक्यातील निमगव्हाण व वाघोली या ठिकाणच्या नदीपात्रातूनही मोठ्या प्रमाणावर रेतीचा अवैध उपसा सुरु असून शासनाच्या नियमाप्रमाणे प्रत्येक ट्रकमध्ये २०० फुट वाहतूक करणे अपेक्षित असताना या ठिकाणी रेती माफीया ३५०-४०० फुटापर्यंत रेतीची अवैध वाहतूक करीत असल्याचे माहे जानेवारी, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या दोन्ही प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीनुसार धामणगांव व चांदूर रेल्वे या दोन्ही तालुक्यात रेतीचा अवैध उपसा करून वाहतूक करणाऱ्या रेती माफियांवर कारवाई करण्याबाबत तसेच उक्त तालुक्यातील रेतीची अवैध वाहतूक रोखण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची करणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) अमरावती जिल्ह्यातील धामणगाव रेल्वे व चांदूर रेल्वे तालुक्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीची काही प्रकरणे दृष्टोत्पत्तीस पडली आहेत. माहे एप्रिल, २०१६ ते जून, २०१७ या कालावधीत धामणगांव रेल्वे तालुक्यातील मौजे नायगाव व मौजे दिघी महल्ले या २ रेतीघाटांवरील वेगवेगळ्या प्रकरणांत एकूण १५१६ ब्रास रेतीचे अवैध उत्खनन झाल्याचे निदर्शनास आले. त्यानुसार तहसिलदार, धामणगांव रेल्वे यांनी संबंधितांविरूद्ध एकूण रू. ३,६३,८४,०००/- एवढ्या दंडात्मक रकमेचे आदेश पारित केले असून, २ बोटी, १ पोकलॅन मशीन जप्त केली आहे. तसेच संबंधितांविरूद्ध पोलीस स्टेशन मंरूळ दस्तगीर येथे गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

धामणगांव रेल्वे व चांदूर रेल्वे तालुक्यातील गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस प्रतिबंध घालण्याकरीता तहसिलदार, नायब तहसिलदार, मंडळ अधिकारी व तलाठी यांची भरारी पथके गठीत करण्यात आली आहेत. सदर भरारी पथकांमार्फत चांदूर रेल्वे तालुक्यामध्ये माहे एप्रिल, २०१६ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत रेतीच्या अवैधरित्या क्षमतेपेक्षा जास्त वाहतूक करताना आढळून आलेल्या ४३ प्रकरणांमध्ये कारवाई करून रू. १९,२३,९३२/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा केलेला आहे. या व्यतिरिक्त धामणगांव रेल्वे व चांदूर रेल्वे तालुक्यात माहे एप्रिल, २०१६ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत रेतीच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या १५६ प्रकरणांत कारवाई करून

रु. ४७,५०,३८५/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा केलेला आहे. तसेच ६ गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**अलिबाग (जि.रायगड) तालुक्यातील शासकीय मुकबधीर विद्यालयाच्या
इमारतीची दुरुस्ती करण्याबाबत**

(१३) * ८५०९३ श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) अलिबाग (जि.रायगड) तालुक्यातील शासकीय मुकबधीर विद्यालयाच्या इमारतीच्या भिंतीचा स्लॅब कोसळला असून मोडकळीस आलेले दरवाजे, भिंतीवर लॉबकळत असलेले विद्युत बोर्ड, बागेमधील गंजलेले साहित्य, पडलेले कंपाऊड वॉल व तुटून पडलेल्या खिडक्यांमुळे इमारतीची अतिशय दयनिय अवस्था होऊन विद्यार्थी व शिक्षकांच्या जीवाला धोका निर्माण झाला असल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर विद्यालयाच्या इमारतीचे अडीच वर्षापूर्वी स्ट्रक्चरल ऑडिट करण्यात येऊन सुद्धा सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत दुरुस्तीची कोणतीही कार्यवाही करण्यात आली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार सदर विद्यालयाच्या इमारतीची पुनर्बांधणी करण्याबाबत तसेच सदर इमारतीच्या दुरुस्तीकडे दुर्लक्ष करणाऱ्या संबंधीत अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) होय, हे खरे आहे.

(२) सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत सदर इमारतीचे स्ट्रक्चरल ऑडिट करण्यात आले असून दुरुस्तीस लागणारा खर्च रु.९५.७२ लक्ष हा लक्षणीय

असल्यामुळे सामाजिक न्याय विभागाने निधी उपलब्ध करून देण्यास सामाजिक न्याय विभागास कळविण्यात आले आहे. त्यानुषंगाने या संस्थेच्या इमारतीच्या दुरुस्तीच्या प्रस्तावास मान्यता देण्याबाबत सामाजिक न्याय विभागामार्फत कार्यवाही प्रगतीत आहे.

(३), (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**तळोजा (ता.पनवेल, जि.रायगड) येथे वाळूची अवैध वाहतूक करणाऱ्या
३४ ट्रकांवर केलेली कारवाई**

(१४) * १०९०६ श्री.तुकाराम काते (अणुशक्ती नगर), श्री.प्रकाश फातर्पेकर (चेंबूर), डॉ.बालाजी किणीकर (अंबरनाथ), श्री.शांताराम मोरे (भिवंडी ग्रामीण) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) तळोजा (ता.पनवेल, जि.रायगड) येथे नवी मुंबई वाहतूक विभाग आणि पनवेलचे तहसीलदार यांनी दिनांक १६ जून, २०१७ रोजी पहाटे पावणेपाच वाजता सहा कोटी रुपये किमतीच्या ५०० ब्रास वाळूची अवैध वाहतूक करणाऱ्या ३४ ट्रकांवर कारवाई केली, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार उक्त ठिकाणी वाळूचा अवैध उपसा करून वाहतूक करणाऱ्या वाळू माफियावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२) व (३) रायगड जिल्ह्यातील पनवेल तालुक्यातील मौजे तळोजा येथे दिनांक १६ जून २०१७ रोजी पहाटे पाच वाजताच्या सुमारास पोलिस उपायुक्त वाहतूक शाखा, नवी मुंबई व तहसिलदार पनवेल यांनी वाळूची अवैध वाहतूक करणाऱ्या ३२ ट्रकांवर संयुक्तपणे कारवाई करून, सुमारे रु. ४,०६,०००/- किमतीची ११६ ब्रास वाळू जप्त केली आहे.

सदर प्रकरणी संबंधितांवर खारघर पोलिस ठाण्यामध्ये गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**थाळेगाव (ता.कळंब, जि.यवतमाळ) या पुनर्वसीत गावामध्ये
नागरी सुविधांचा अभाव असल्याबाबत**

- (१५) * १११२९ डॉ.अशोक उईके (राळेगाव) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) थाळेगाव (ता.कळंब, जि.यवतमाळ) हे बेंबळा प्रकल्पातील पुनर्वसीत गाव असून पुनर्वसनामध्ये या गावातील अठरा नागरी सुविधांची कामे अर्धवट केली असल्याचे दिनांक १२ जुन, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, गावाचे पुनर्वसन होऊन ११ वर्षे झाली तरी अधिकाऱ्यांच्या दुर्लक्षामुळे गावामध्ये रस्ते, नालीचे बांधकाम, स्वच्छता गृह अशी अनेक नागरी सुविधा अंतर्गत करावयाची कामे अपूर्ण असल्याचे ग्रामस्थाने दिलेल्या निवेदनावरून निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, या प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (४) असल्यास, थाळेगाव या गावातील अपूर्ण राहिलेली कामे पूर्ण करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबांची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) थाळेगाव (ता.कळंब, जि.यवतमाळ) हे गांव प्रकल्पाच्या बुडीत क्षेत्रात असल्याने थाळेगाव येथे नवीन गावठाणात शासनाच्या धोरणानुसार १८ नागरी सुविधांचे कामे पूर्ण झाले आहेत.

(२), (३) व (४) पुनर्वसन गावठाण थाळेगाव (कळंब) मध्ये १८ नागरी सुविधांची कामे ११ वर्षापूर्वी झाले हे खरे आहे. तथापि नागरीकांची मागणी लक्षात घेता वाढिव नागरी सुविधा जसे स्वच्छता गृह, रस्ते, नाली, इत्यादी चे काम या वर्षीच्या प्रमाणसूचीत मंजूर करून पूर्ण करण्याचे प्रस्तावित आहे. तसेच या गावातील इतर पुरक कामाचे करार नामे करण्यात येत आहेत. त्यामुळे चौकशी करण्याचे प्रश्न उद्भवत नाही.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**एमएमआरडीए ने वांद्रे-कुर्ला व्यापारी संकुलातील जागा
बुलेट ट्रेनसाठी दिल्याबाबत**

(१६) * ८५२९२ श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलढाणा), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्रीमती तृप्ती सावंत (वांद्रे पूर्व) : सन्माननीय परिवहन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईत सुरु करण्यात येणाऱ्या बुलेट ट्रेन प्रकल्पासाठी मुंबईतील वांद्रे-कुर्ला व्यापारी संकुलातील एमएमआरडीएच्या मालकीचा असलेला मोक्याचा भूखंड संपादित करण्यास शासनाने परवानगी देण्याबाबतचा प्रस्ताव राज्याच्या मंत्रीमंडळापुढे सादर करण्यात आला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, एमएमआरडीएची आर्थिक परिस्थिती लक्षात घेता सदर भूखंड बुलेट ट्रेन प्रकल्पासाठी देण्यास एमएमआरडीएने विरोध दर्शविला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर भूखंड बुलेट ट्रेन प्रकल्पासाठी दिल्यास या भूखंडाच्या विक्रीतून एमएमआरडीएला मिळणाऱ्या उत्पन्नातूनच एमएमआरडीए विविध प्रकल्पांना निधी उपलब्ध करून देणे, विविध महानगरपालिका, नगरपरिषदा यांना विकास कामासाठी कर्ज देणे, एमएमआरडीएचा प्रशासकिय खर्च व कर्मचाऱ्यांचे वेतन देणे हे शक्य होते. त्यामुळे एमएमआरडीएकडे शिल्लक असलेला भूखंड बुलेट ट्रेनसाठी देण्यात येऊ नये अशी मागणी एमएमआरडीएच्या आयुक्तांनी शासनाकडे केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, एमएमआरडीएसाठी आर्थिक उत्पन्नाचा स्त्रोत्र असलेला हा भूखंड बुलेट ट्रेन प्रकल्पास न देण्याबाबत शासनाच्या कार्यवाहीची सद्यःस्थिती काय आहे ?

श्री. दिवाकर रावते : (१), (२), (३) व (४) वांद्रे-कुर्ला संकुलातील प्राधिकरणाच्या मालकीचा भूखंड बुलेट ट्रेन टर्मिनससाठी देऊ नये अशी विनंती मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने दिनांक ०८/०७/२०१४ रोजीच्या पत्रान्वये केली आहे.

मुंबई अहमदाबाद जलद गती रेल्वे प्रकल्पासाठी बांद्रा-कुर्ला संकुलात ४.५ हेक्टर जमिनी खाली व ०.९ हेक्टर जमिनीवर जागा आवश्यक असल्याचे रेल्वेने दि.१०.११.२०१६ रोजी कळविले आहे. सदर ठिकाणी जागा अपेक्षित असलेल्या ५० हेक्टर क्षेत्राच्या भूखंडावर SEZ च्या धर्तीवर आंतरराष्ट्रीय वित्तीय सेवा केंद्र उभारण्याचे मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने प्रस्ताविले आहे.

रेल्वे स्थानकाच्या बांधकामाचा विपरीत परिणाम आंतरराष्ट्रीय वित्तीय सेवा केंद्र प्रकल्पाच्या बांधकामावर होणार नाही या तसेच इतर सुयोग्य अटी व शर्तीवर सदर प्रकल्पाकरिता बीकेसी येथील ०.९ हेक्टर जमिन प्रस्तावित स्थानकाकरिता एमएमआरडीएद्वारे उपलब्ध करून देण्याबाबतचा प्रस्ताव माहे जानेवारी, २०१७ मध्ये मंत्रिमंडळापुढे सादर करण्यात आला होता.

सदर प्रकल्पाच्या मंत्रिमंडळास सादर केलेल्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने मुंबई अहमदाबाद जलद गती रेल्वे मार्ग उभारणीसाठी प्रस्तावाचा सखोल अभ्यास करण्यासाठी मंत्रिमंडळ उपसमिती गठित करण्यात आली आहे.

**मौजे केळूस व म्हापण (जि.सिंधुदुर्ग) येथील बाह्य वळण रस्त्यांचे बांधकाम
करणान्या कंत्राटदारावर कारवाई करण्याबाबत**

(१७) * ८८५३७ श्री.नितेश राणे (कणकवली) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) केळूस व म्हापण (जि.सिंधुदुर्ग) या सागरी महामार्गावरील दोन्ही गावासाठी बाह्य वळण रस्त्यांचे बांधकाम करण्याचे कंत्राट कंत्राटदार श्री.श्रीकृष्ण लक्ष्मीनारायण ठाकूर यांनी सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०१३ रोजी घेतले असून सदर दोन्ही कामांच्या निविदेच्या अट क्रमांक २३/३ मध्ये हॉट मिक्स प्लांट व कामाचे ठिकाण यामधील अंतर कापण्यास ६० मिनिटांपेक्षा अधिक वेळ लागू नये असे नमूद केले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर दोन्ही कामांचे ठिकाण व हॉटमिक्स प्लांट यामधील अंतर ९० ते १०० कि.मी. असून कंत्राटदाराने दोन्ही कामांच्या निविदेमधील अट क्र.२३/३ चे उल्लंघन केल्याने संबंधित कंत्राटदाराचा समावेश काळ्या यादीत करण्याबाबत कस्तुरीमृग फाउंडेशनचे अध्यक्ष यांनी दिनांक २३ डिसेंबर, २०१६

रोजी मुख्य अभियंता सा.बा. विभाग, मुंबई यांच्याकडे तक्रार करून कळविले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने मुख्य अभियंता सा.बां.विभाग मुंबई यांनी अधीक्षक अभियंता, सा.बां. विभाग, रत्नागिरी यांना दिनांक ५ जानेवारी, २०१७ रोजी तक्रारीची चौकशी करून त्याबाबतचा अहवाल तात्काळ सादर करण्याचे आदेश दिले असतानाही अधीक्षक अभियंता यांनी कारवाई करण्यास जाणीवपूर्वक टाळाटाळ केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, भुपृष्ठ मंत्रालयाच्या मानांकनाप्रमाणे सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून रस्त्याची कामे घेण्यापूर्वी कंत्राटदाराच्या सर्व यंत्रसामुग्रीची सहाय्यक मुख्य अभियंता (यांत्रिकी मुंबई) सा.बां.विभाग यांच्यामार्फत तपासणी करून एक वर्षाचे प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक असताना कंत्राटदाराने माहे सप्टेंबर, २०१४ ते जानेवारी, २०१५ व सन २०१२-२०१३ या कालावधीत सदर प्रमाणपत्र प्राप्त केले नसतानाही ७ कोटी, ४२ लाख रुपये किमतीची पाच कामे सा.बा. विभागाकडून मिळविली असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(५) असल्यास, या प्रकरणी चौकशी करून संबंधित कंत्राटदाराला काळ्या यादीत टाकण्याबाबत तसेच कंत्राटदारावर कारवाई करण्यास जाणीवपूर्वक टाळाटाळ करणाऱ्या अधीक्षक अभियंतावर तसेच या प्रकरणातील इतर सर्व दोषी अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) व (२) होय, खरे आहे.

(३), (४), (५) व (६) नाही.

अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम मंडळ रत्नागिरी यांच्यामार्फत चौकशीची कार्यवाही प्रगतीत आहे.

चौकशी अहवाल प्राप्त झाल्यावर त्यातील निष्कर्षानुसार कार्यवाही करण्याचे नियोजन आहे.

**श्रीगोंदा (जि.अहमदनगर) तालुक्यातील शेतकऱ्यांना सन २०१५-२०१६ या वर्षातील
पिक विम्याची रक्कम न मिळाल्याबाबत**

(१८) * ८७७०९ श्री.राहुल जगताप (श्रीगोंदा) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) श्रीगोंदा (जि.अहमदनगर) तालुक्यातील शेतकऱ्यांना सन २०१५-२०१६ या वर्षातील गहू, हरभरा व बागायती ज्वारी यांच्या पिकविम्याच्या रक्कमा मिळाल्या नसल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ च्या पहिल्या सप्ताहात निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(३) असल्यास, तदनुसार या शेतकऱ्यांना गहू, हरभरा व बागायती ज्वारी यांच्या विम्याच्या रक्कमा तात्काळ मिळण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१), (२) व (३) रब्बी हंगाम सन २०१५-१६ मध्ये अहमदनगर जिल्ह्यातील श्रीगोंदा तालुक्यात राष्ट्रीय कृषि विमा योजना केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार भारतीय कृषि विमा कंपनीमार्फत राबविण्यात आली. रब्बी हंगाम २०१५-१६ मध्ये श्रीगोंदा तालुक्यातील गहू, हरभरा व बागायती ज्वारी या पिकांचा सहभागाचा तपशिल खालीलप्रमाणे :-

पिक	सहभागी शेतकरी	विमा संरक्षित क्षेत्र. हे.	विमा हप्ता लाख रु	पात्र शेतकरी	नुकसान भरपाई रक्कम रु लाख
हरभरा	४५९२	३३१०.४०	९.५३	०	०
ज्वारी बा.	५८७९	५८२३.३३	९.६२	५४१६	२२४.९४
ज्वारी जि.	२४३०	२७४०.६८	२.६९	२४३०	६०.६३
गहू बा.	१२१	८२.२६	०.२०	४२	३.३५
एकुण	१३०२२	११९५६.६७	२२.०४	७८८८	२८८.९२

सदरची नुकसान भरपाई भारतीय कृषि विमा कंपनीमार्फत निश्चित करण्यात आली असून शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यावर जमा करणेस्तव संबंधित बँकेकडे विमा कंपनीमार्फत वर्ग करण्यात आलेली आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**शिंदखेडा (जि.धुळे) तालुक्यातील तापी नदी पात्रातील अवैध वाळू उत्खननात
युवकाचा झालेला मृत्यू**

(१९) * ११०३६ श्री.उन्मेश पाटील (चाळीसगाव) : सन्माननीय महसूल मंत्री

पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) शिंदखेडा (जि.धुळे) तालुक्यातील तापी नदीच्या पात्रात अवैध वाळू उत्खनन सुरु असून या उत्खननात एका युवकाचा मृत्यू झाल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणी शिरपूरच्या प्रांताधिकाऱ्यासह तहसीलदार, मंडळ अधिकारी, तलाठी व ठेकेदार अशा १० जणांविरुद्ध गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार उक्त प्रकरणातील दोषीवर कारवाई करून सदर तालुक्यातील वाळूचा अवैध उपसा रोखण्याबाबत शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) धुळे जिल्ह्यातील शिंदखेडा तालुक्यातील मौजे अक्कडसे या गावाच्या हद्दीतील तापी नदीपात्रात दिनांक ०९/०४/२०१७ रोजी एका युवकाचा बुडून मृत्यू झाला असल्याची बाब निदर्शनास आलेली आहे. सदरची घटना घडलेल्या ठिकाणी वाळूचे अवैध उत्खनन झाल्याचे निदर्शनास आलेले नाही.

सदर प्रकरणी मा. प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी, शिंदखेडा न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानुसार, उप विभागीय अधिकारी शिरपूर, तहसिलदार शिरपूर व शिंदखेडा, मंडळ अधिकारी अक्कडसे व उपपरपिंड, तलाठी अक्कडसे व उपपरपिंड

या ०७ जणांवर शिंदखेडा पोलीस स्थानकात गुन्हा दाखल करण्यात आला असून, धुळे जिल्ह्यातील गौण खनिजाचे उत्खनन व वाहतूकीस प्रतिबंध घालण्याकरीता जिल्हास्तरावर, तालुकास्तरावर भरारी पथके गठित करण्यात आली आहेत. सदर भरारी पथकांमार्फत माहे एप्रिल २०१७ ते जून २०१७ या कालावधीत शिरपूर व शिंदखेडा तालुक्यातील वाळूच्या अवैध उत्खनन व वाहतूकीच्या २४ प्रकरणांमध्ये कारवाई करून रु. ४,४४,०००/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा करण्यात आलेला आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**गुणनियंत्रण विभागाने कापूस बियाणे विक्री करणाऱ्या कंपन्यांच्या
ठराविक वाणांवर घातलेली बंदी**

(२०) * ११०५१ श्री.प्रतापराव पाटील चिखलीकर (लोहा), श्री.राहुल बोंद्रे (चिखली), श्री.भारत भालके (पंढरपूर) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) राज्यातील कापसाच्या बिटी बियाण्याच्या पाकीटामध्ये ठरवून दिलेल्या प्रमाणात आवश्यक असलेले नॉन बिटी बियाणे न टाकता त्याएवेजी निरूपयोगी म्हणून नाकारलेले बिटी बियाणे कंपन्यांनी टाकले असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, यामुळे कृषी आयुक्तालयाच्या गुणनियंत्रण विभागाद्वारे १४ विविध कापूस बियाणे कंपन्यांच्या ठराविक वाणांच्या विक्रीवर बंदी आणली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, शेतकऱ्यांची फसवणूक करणाऱ्या या कंपन्यांवर बंदी घालून त्यांना काळ्या यादीत टाकण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) होय.

(२) होय.

(३) नमुने अप्रमाणित आढळलेल्या कंपन्यांवर महाराष्ट्र कापूस बियाणे अधिनियम २००९, बियाणे कायदा-१९६६, बियाणे नियंत्रण आदेश-१९८३ नुसार कोर्टात दावे दाखल करण्यात आले आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मौजे उदगाव, चिंचवाड व कोथळी (जि.कोल्हापूर) येथील
कृष्णा नदी काठावरील अवैध माती उत्खनन**

(२१) * ८७०२० श्री.हसन मुश्रीफ (कागल) : सन्माननीय महसूल मंत्री

पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजे उदगाव, चिंचवाड, कोथळी (जि.कोल्हापूर) येथील कृष्णा नदी काठावरील माती नियमबाह्यरित्या वीटभट्टी कामासाठी वापरली जात असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याठिकाणी माती उत्खनन होत असल्याने नदीपात्राच्या परिसरातील वनस्पती व प्राणी यांना तसेच परिसरातील गावांना पुराचा धोका निर्माण झाला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याप्रकरणी पर्यावरण तज्ञांनी व गावकऱ्यांनी जिल्हाधिकारी, सांगली यांच्याकडे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान लेखी निवेदनाद्वारे तक्रार केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, याबाबत चौकशी करून सदर ठिकाणी अवैध माती उत्खनन करणाऱ्यांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) मौजे उदगाव, चिंचवाड व कोथळी ही गावे कोल्हापूर जिल्ह्यात आहेत.

मौजे उदगाव येथील कृष्णा काठची माती अवैधरित्या उत्खनन करून वीटभट्टीसाठी वापरत असल्याबाबतची तक्रार दि.१८/०४/२०१७ रोजी काही स्थानिक रहिवाशांनी जिल्हाधिकारी कोल्हापूर यांच्याकडे दिली आहे.

सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने मंडळ अधिकारी जयसिंगपूर व गाव कामगार तलाठी, उदगाव व चिंचवाड यांच्यामार्फत चौकशी केली असता, मौजे उदगाव व

चिंचवाड येथे मंजूरीपेक्षा ३३,४८७ ब्रास जादा मातीचे अवैध उत्खनन केल्याचे निदर्शनास आले. सदर प्रकरणी तहसिलदार शिरोळ यांनी संबंधित जमीन मालकांविरुद्ध महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ मधील कलम ४८ (७) व (८) नुसार दंडात्मक नोटीसा बजावल्या आहेत. त्यानुसार संबंधितांचा खुलासा प्राप्त होताच तहसिलदार यांचेकडून नियमानुसार कारवाई करण्याची तजवीज ठेवलेली आहे.

मातीच्या उत्खननामुळे कृष्णा नदीपात्राच्या परिसरातील वनस्पती व प्राणी यांना तसेच परिसरातील गावांना पुराचा धोका निर्माण झाल्याचे निदर्शनास आलेले नाही.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

मंगळवेढा (जि.सोलापूर) तालुक्यातील डाळींबांच्या शेतीचे झालेले नुकसान

(२२) * ८८९६६ श्री.भारत भालके (पंढरपूर), अॅड.यशोमती ठाकूर (तिवसा), प्रा.विरेंद्र जगताप (धामणगाव रेल्वे), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मंगळवेढा (जि.सोलापूर) तालुक्यात सलग चार वर्ष पडलेल्या दुष्काळामुळे पाण्याअभावी हजारो हेक्टरवरील डाळींबांच्या शेतीचे नुकसान झाले असल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या तालुक्यातील डाळींबांच्या शेतीची पाहणी शासनाने केली आहे काय,

(३) असल्यास, त्यानुसार जळीत डाळींबांच्या बागांना भरीव स्वरूपाचे अनुदान देऊन डाळींब उत्पादक शेतकऱ्यांना मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) अंशतः खरे आहे.

(२) होय.

(३) सन २०१५ च्या रब्बी हंगामात सोलापूर जिल्ह्यातील १०३८ गावांमध्ये दुष्काळसदृश्य परिस्थिती जाहीर करण्यात आली असून शासन निर्णय दिनांक २९ डिसेंबर, २०१६ अन्वये पिक विमा योजनेत सहभागी नसलेल्या शेतकऱ्यांना पिक विमा योजनेतर्गत जाहीर करण्यात आलेल्या देय रकमेच्या ५० टक्के रक्कम मदत म्हणून देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यानुसार पिक विम्यामध्ये अंतर्भूत असलेल्या पिकांच्या नुकसानीकरिता रू.५७.५३ कोटी इतक्या अनुदान मागणीचा प्रस्ताव व पिक विम्यामध्ये अंतर्भूत नसलेल्या पिकांसाठी एस.डी.आर.एफ. च्या निकषानुसार रू.३९४.५६ कोटी इतके अनुदान मागणीचा प्रस्ताव प्राप्त झाला आहे. त्यानुषंगाने मदत देण्याची कार्यवाही सुरू आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मुंबई-गोवा महामार्गाच्या चौपदरीकरणाबाबत

(२३) * ८५२२७ श्री.सुनिल शिंदे (वरळी), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.भरतशेठ गोगावले (महाड), श्री.मनोहर भोईर (उरण), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्रीमती दिपिका चव्हाण (बागलाण), श्रीमती तृप्ती सावंत (वांद्रे पूर्व), श्री.दिपक चव्हाण (फलटण), डॉ.सतीश (अण्णासाहेब) पाटील (एरंडोल), श्री.सुरेश लाड (कर्जत), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.पृथ्वीराज चव्हाण (कराड दक्षिण), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्री.वसंतराव चव्हाण (नायगांव), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.अजित पवार (बारामती), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.संदीप नाईक (ऐरोली), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), डॉ.राहूल पाटील (परभणी), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.अशोक पाटील (भांडूप पश्चिम), श्री.राजेश टोपे (घनसावंगी), श्री.शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (कराड उत्तर), श्री.संजय कदम (दापोली) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबई-गोवा महामार्गाच्या चौपदरीकरणासाठी पनवेल ते इंदापूर या ९१ कि.मी. अंतरातील ३१ हजार झाडे तोडण्याचा निर्णय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाने घेतला आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, सदरची झाडे तोडण्यासाठी राज्य शासनाच्या पर्यावरण विभागाची परवानगी घेण्यात आली आहे काय तसेच सदरच्या वृक्षतोडीस वृक्षप्रमीनी विरोध करून झाडे वाचविण्याबाबत शासनाकडे मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाला शासनाने कोणत्या अटी व शर्तीवर झाडे कापण्याची परवानगी दिली आहे तसेच झाडे कापने व भूसंपादन याबाबतच्या कार्यवाहीची सद्यःस्थिती काय आहे,
- (४) असल्यास, सदर महामार्गाच्या चौपदरीकरणाकरिता कोकणातील महाड, पोलादपूर इत्यादी गावातील शेतकऱ्यांच्या संपादित करण्यात आलेल्या जमिनीचा मोबदला एक वर्षाचा कालावधी झाला असतानाही त्यांना देण्यात आला नसल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,
- (५) असल्यास, उक्त प्रकरणी चौकशी करून शेतकऱ्यांच्या संपादित केलेल्या जमिनीचा मोबदला शेतकऱ्यांना देण्याबाबत, सदर महामार्गाच्या चौपदरीकरणाचे काम तातडीने पूर्ण करण्याबाबत तसेच सदर महामार्गासाठी करण्यात येणारी वृक्षतोड लक्षात घेता पर्यावरणाचे होणारे नुकसान भरून काढण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२) व (३) हे खरे नाही.

भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांच्यातर्फे मुंबई गोवा राष्ट्रीय महामार्ग क्र.६६ च्या पनवेल ते इंदापूर ह्या ८४ कि.मी. भागाच्या चौपदरीकरणाचे काम खाजगीकरणाच्या माध्यमातून प्रगतीत असून सदर चौपदरीकरणाच्या बांधकामामुळे १०५०९ झाडे बाधित होत असून त्यापैकी सद्यस्थितीत ५४६२ झाडे तोडण्यात आली आहेत. झाडे तोडण्यासाठी पर्यावरण विभागाची परवानगी घेण्यात आली असून करारनाम्यातील तरतूदीनुसार तोडलेल्या झाडांच्या ३ पट झाडे लावण्यात येणार आहेत. तसेच चौपदरीकरणासाठी २१७ हे. भूसंपादन आवश्यक असून २०३ हे. क्षेत्रासाठी निवाडे घोषित असल्याचे प्रकल्प संचालक, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण, पनवेल यांनी कळविले आहे.

(४) हे खरे नाही.

(५) इंदापूर ते झाराप ह्या ३६६ कि.मी. महामार्गाच्या चौपदरीकरणापैकी भोगाव ते खवटी ह्या १३.८० कि.मी.भागात कशेडी घाटातील बोगद्यासह जोडरस्त्याच्या प्रकल्पास केंद्र शासनाकडून मंजूरी अप्राप्त असल्याने डिसेंबर २०१६ व मार्च २०१७

मध्ये ४८.९६ हे. भूसंपादनासाठी निवाडा घोषित झालेल्या ५ गावांमधील मोबदला वाटपाची कार्यवाही प्रलंबित आहे. भोगाव ते खवटी ह्या भागातील प्रकल्पाची केंद्र शासनस्तरावर छाननी सुरु असून लवकरच मंजूरीची अपेक्षा आहे.

इंदापूर ते झाराप ह्या ३६६ कि.मी. लांबीमधील चौपदरीकरणाचे बांधकाम १० पॅकेजमध्ये हाती घेण्यात आले असून ज्या ज्या पॅकेजसाठी जागा ताब्यात मिळाल्यानंतर त्या त्या पॅकेजमध्ये चौपदरीकरणाचे बांधकाम तातडीने हाती घेण्याचे नियोजन आहे.

मा.मंत्री रस्ते वाहतूक व महामार्ग यांनी दि.१७.०४.२०१७ च्या आढावा बैठकीत मुंबई गोवा महामार्गाच्या चौपदरीकरणामध्ये बाधित होणा-या झाडांचे प्रायोगिक तत्वावर पुनर्रोपण करण्याच्या दिलेल्या निर्देशानुसार आरवली ते वाकेड या ९१ कि.मी. लांबीमधील सुमारे १६०० झाडांचे पुनर्रोपण करण्यासाठी ई-निविदा मागविण्यात आल्या आहेत.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

गुजरात, आंध्र प्रदेश व तेलंगणा राज्यातील निकृष्ट दर्जाच्या बियाण्यांची विदर्भात विक्री होत असल्याबाबत

(२४) * ८५१५४ श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.अमर काळे (आर्वी), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), डॉ.मिलिंद माने (नागपूर उत्तर), डॉ.अशोक उईके (राळेगाव) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गुजरात, आंध्रप्रदेश व तेलंगणा राज्यातील निकृष्ट दर्जाचे बियाणे स्वस्त दरात मिळत असल्याने विदर्भात अनेक कृषी केंद्रातून आणि खाजगी विक्रेत्यांकडून या बियाणाची विक्री कृषी अधिका-यांच्या संगनमताने करण्यात येत असल्याचे दिनांक १५ जून, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, कृषी अधिकाऱ्यांच्या संगनमतानेच विदर्भात अशा बियाण्यांची विक्री होत असल्यामुळे संबंधित कृषी केंद्रांवर व खाजगी विक्रेत्यांवर कोणतीच कारवाई करण्यात येत नाही, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
 (४) असल्यास, चौकशीअंती शेतकऱ्यांची फसवणूक करणाऱ्या दोषींवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
 (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) आंध्र प्रदेश व तेलंगणा राज्यातील निकृष्ट दर्जाचे बियाणे विदर्भात विकले जात असल्याची बाब निदर्शनास आलेली आहे, हे खरे आहे.

तथापि,सदर विक्री कृषि अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने झाल्याचे निदर्शनास आलेले नाही.

- (२) हे खरे नाही, निकृष्ट दर्जाचे व बोगस बियाणे विक्री करणाऱ्या कृषि केंद्रांवर व खाजगी विक्रेत्यांवर कायदेशीर कारवाई केली जाते.
 (३) व (४) या संदर्भात चौकशी करण्यात आली असून निकृष्ट दर्जाचे बियाणे विक्री करित असलेल्या कृषि सेवा केंद्रांचे परवाने निलंबित करण्यात आलेले आहेत. तसेच निकृष्ट दर्जाचे बियाणांची विक्री करणाऱ्या कृषि सेवा केंद्रांवर व खाजगी विक्रेत्यांवर संबंधित पोलीस ठाण्यांमध्ये गुन्हे दाखल करण्यात आलेले आहेत.
 (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

धुळे जिल्हयातील रस्त्याची झालेली दुरवस्था

- (२५) * ८५२६७ श्री.कुणाल पाटील (धुळे ग्रामीण), श्री.डी.एस.अहिरे (साक्री) :
 सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
 (१) कापडणे ते देवभाने (ता.जि.धुळे) हा डांबरी रस्ता मुंबई-आग्रा मार्गापासून ३ कि.मी. अंतराचा असून या रस्त्यावर मोठ्या प्रमाणात खड्डे पडले असल्याचे व तेथील दिशादर्शक फलकांचीही दुरवस्था झाली असल्याने सतत अपघात होत असल्याचे माहे मे, २०१७ वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, साक्री (जि.धुळे) तालुक्यातील रोहोड ते जामखेल हा इजिमा रस्ता नादुरुस्त झाला असून वाहतूकीस अडथळा निर्माण होत असल्याने तेथील गावकऱ्यांनी सदर रस्ता दुरुस्त करण्याची मागणी करूनही हा रस्ता अद्याप दुरुस्त करण्यात आला नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) तसेच, आर्वी-धाडरे-कुलथे (जि.धुळे) या रस्त्यांवरही मोठ्या प्रमाणात खड्डे पडून रस्त्याची दुरुवस्था झाली असल्याने दररोज अपघात होत असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, उक्त रस्त्यांची चौकशी करून तिन्ही रस्त्यांची दुरुस्ती करण्याबाबत व सदर रस्त्यावर नवीन दिशादर्शक फलक लावण्याबाबत कोणती शासनाने कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) हे खरे नाही.

(२) अंशतः खरे आहे. प्रश्नाधीन रस्ता इजिमा-५९ असून त्याची एकूण लांबी ३ किमी आहे. हा रस्ता जिल्हा परिषद, धुळे यांचे अखत्यारीत येतो. या रस्त्यापैकी रोहोड या गावापासून २ किमी लांबीचा रस्ता डांबरी पृष्ठभागाचा असून वाहतूकीस योग्य आहे. त्यापुढील १ किमी लांबीतील ७०० मी. लांबीचा डांबरी पृष्ठभाग खराब झाला आहे. क्षतिग्रस्त लांबीतील दुरुस्तीची कामे मंजूर निधी, निकष व प्राधान्यक्रमानुसार हाती घेण्याचे जिल्हा परिषद, धुळे यांचे नियोजन आहे.

(३) रस्त्यावर अपघात झाल्याबाबत कोणतीही नोंद नाही.

(४) उपरोक्त रस्त्यांपैकी कापडणे ते देवभाने रस्त्याच्या सुधारणेचे काम हायब्रीड अॅन्युईटी योजनेअंतर्गत मंजूर असून निविदा स्तरावर आहे.

रोहोड ते जामखेल इजिमा-५९ व आर्वी-धाडरे-कुलथे इजिमा-२९ हे रस्ते जिल्हा परिषद धुळे यांच्या ताब्यात आहेत. या रस्त्यांच्या क्षतिग्रस्त लांबीत दुरुस्ती करण्याचे एक काम जिल्हा परिषद, धुळे यांचेकडे मंजूर असून हाती घेण्यात येत आहे. उर्वरीत क्षतिग्रस्त लांबीतील दुरुस्तीची कामे मंजूर निधी, निकष व प्राधान्यक्रमानुसार हाती घेण्याचे जिल्हा परिषद, धुळे यांचे नियोजन आहे. या रस्त्यांवरून वाहतूक सुरळीत चालू आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

चंदगड (जि. कोल्हापूर) तालुक्यातील अवैध खनिकर्म वाहतूक बंद करण्याबाबत

(२६) * ८८३०४ श्री.राजेश क्षीरसागर (कोल्हापूर उत्तर), डॉ.सुजित मिणचेकर (हातकणंगले) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कोल्हापूर, सांगली, रायगड व नागपूर या जिल्ह्यातील अनेक नामवंत कंपन्यांना चंदगड (जि. कोल्हापूर) तालुक्यातील दडी, राजगोळी, हतरगी आणि शिवापूर या ठिकाणांवरून अवैधरित्या क्वॉर्टझाइट (गारगोटी) सिलीका आदी खनिजांचा पुरवठा होत असल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरच्या अवैध पुरवठ्यामुळे शासनाच्या कोटयवधी रुपयांच्या महसूलाचे नुकसान होत असून सदर अवैध खनिकर्म वाहतुकीवर प्रशासनाने त्वरित बंदी घालावी अशी मागणी इतर वाहतूकदारांकडून होत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीनुसार सदरची अवैध खनिकर्म वाहतूक बंद करून अवैध वाहतूक करणाऱ्या दोषींवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) मौजे दडी, हतरगी व शिवापूर ही तीनही गावे कर्नाटक राज्यात आहेत.

कोल्हापूर, सांगली, रायगड व नागपूर या जिल्ह्यातील नामवंत कंपन्यांना कोल्हापूर जिल्ह्यातील चंदगड तालुक्यातील मौजे राजगोळी येथून क्वॉर्टझाइट व सिलीकाचा अवैधरित्या पुरवठा होत असल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आलेले नाही.

(२), (३), (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**गोसेखुर्द (ता.पवनी, जि.भंडारा) प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्त शेतकऱ्यांना
वाढीव मोबदला देण्याबाबत**

(२७) * १०२६० श्री.रामचंद्र अवसरे (भंडारा), श्री.चरण वाघमारे (तुमसर) :

सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) गोसेखुर्द (ता.पवनी, जि.भंडारा) प्रकल्पासाठी संपादित करण्यात आलेल्या जमिनीचा मोबदला वाढीव दराने देण्याबाबत निर्देश केंद्र शासनाने राज्य शासनाला दिले असतानाही शेतकऱ्यांना वाढीव दरानुसार मोबदला न दिल्यामुळे दिनांक २२ फेब्रुवारी, २०१७ रोजी शेतकऱ्यांनी कोसरा, सोमनाळा उपवितीकेचे काम थांबवून पोकलॅंड मशिन जाळण्याचा प्रयत्न केला, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, जिल्ह्यातील भूसंपादन अधिकाऱ्यांनी या प्रकरणी अनेक निवाडे केले असून सदर निवाड्यांसाठी दिनांक १ जानेवारी, २०१४ ही मुल्यांकन तारीख न धरता सन १८९४ च्या भूसंपादन कायद्याच्या कलम ४ नुसार जमिनीचे मुल्यांकन करून बाजार भाव निश्चित केल्याने अनेक शेतकऱ्यांवर अन्याय झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने अन्याय झालेल्या शेतकऱ्यांना त्यांच्या जमिनीचा वाढीव मोबदला देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) हे खरे नाही, दिनांक १.१.२०१४ पासून अंमलात आलेल्या भूमी संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करतांना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम २०१३ मधील तरतुदीच्या अनुषंगाने भूसंपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये कार्यवाहीत असलेल्या प्रकरणाबाबत १) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्याय निर्णय २) अतिरिक्त घटकाची रक्कम गणना करण्याचा दिनांक व ३) मुल्यांकनाचा दिनांक या मुद्द्यांबाबत शासनाने दि.११.०९.२०१४ अन्वये केंद्र शासनाकडून मार्गदर्शन अपेक्षिते असता केंद्र शासनाने १२ % अतिरिक्त घटकाची रक्कम कलम ४ चे सूचनेच्या दिनांकापासून परिगणित करावी व मुल्यांकनाचा दिनांक १.१.२०१४ असा विचारात घेण्यात यावा. असे दि.२६.१०.२०१५ च्या पत्रान्वये कळविले आहे.

(२), (३) व (४) हे खरे नाही,

प्रकरणी केंद्र शासनाने दि.२६.१०.२०१५ रोजीच्या पत्रान्वये भूसंपादन अधिनियम, १८९४ नुसार कार्यवाहीत असलेल्या प्रकरणांबाबत केलेल्या मार्गदर्शनामध्ये विसंगती दिसून येत असल्याने केंद्र शासनाकडे दि. २७.०४.२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये फेरमार्गदर्शन अपेक्षिते होते.

शासनाच्या दि.२७.०४.२०१६ रोजीच्या पत्राच्या अनुषंगाने केंद्र शासनाने दि.१४.०६.२०१६ रोजीच्या पत्रान्वये भूसंपादन अधिनियम, १८९४ नुसार कार्यवाहीत असलेल्या प्रलंबित प्रकरणांचे संपूर्ण तपशीलासहीत केंद्र शासनाच्या विधी व न्याय विभागाकडे संदर्भ करणेबाबत कळविले आहे. त्यानुसार शासनाने दि.३.०५.२०१७ रोजीच्या पत्रान्वये केंद्र शासनाच्या विधी व न्याय विभागाकडे माहितीसह मार्गदर्शनासाठी पाठविले आहे.अद्यापपर्यंत मार्गदर्शन अप्राप्त आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मोताळा (जि.बुलडाणा) तालुक्यातील शेतकऱ्यांचे खरीप हंगामाचे
अनुदान थकीत असल्याबाबत**

- (२८) * ८६९३२ श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलडाणा) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) मोताळा (जि. बुलडाणा) तालुक्यातील शेतकऱ्यांचे सन २०१५-१६ या खरीप हंगामाचे अनुदान थकीत असल्याची बाब दिनांक २५ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, याप्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (३) असल्यास, मोताळा तालुक्यातील शेतकऱ्यांचे खरीप हंगामाचे थकीत अनुदान देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) अशांत: खरे आहे.

(२) व (३) वित्तीय वर्ष सन २०१७-१८ मध्ये प्राप्त अनुदानापैकी जिल्हाधिकाऱ्यांनी रु.७५,००,०००/- इतके अनुदान तहसिलदार मोताळा यांना वाटप

केले असून आपादग्रस्तांचा बँक खाते क्रमांक घेण्यात येत असून अनुदान वाटपाची कार्यवाही अंतीम टप्प्यात आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**राधानगरी व भुदरगड (जि.कोल्हापूर) या एस.टी. आगारांना
नवीन बसेस देण्याबाबत**

(२९) * ८६४१९ श्री.प्रकाश आबिटकर (राधानगरी) : सन्माननीय परिवहन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कोल्हापूर जिल्ह्यातील राधानगरी आगारामधील ५९ एस.टी. गाड्यांपैकी २२ ते २७ गाड्या कालबाह्य झाल्या असून नवीन बसेस देण्याबाबत मा.परिवहन मंत्री यांचेकडे मागणी करण्यात आली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, राधानगरी आगारातील बहुतांशी गाड्या नादुरुस्त असताना गाड्यांची दुरुस्ती करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची (मॅकेनीक) संख्या निम्न्यावर असून या आगारातील एक बस अचानक लॉक झाल्याने निढोरी पुलावरून नदीत पडताना वाचल्याची घटना नुकतीच घडली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, राधानगरी आगाराप्रमाणेच भुदरगड आगाराची परिस्थिती असल्याने या दोन्ही एस.टी. आगारास नवीन बसेस तात्काळ उपलब्ध करून देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिवाकर रावते : (१) होय.

(२) नाही.

राधानगरी आगारास ५८ यांत्रिक कर्मचारी मंजूर असून ५३ कर्मचारी नियुक्त आहेत. राधानगरी आगारातील बसेसची देखभाल/दुरुस्ती राज्य परिवहन महामंडळाच्या देखभाल कार्यक्रमांतर्गत केली जाते.

दिनांक ११.०५.२०१७ रोजी राधानगरी आगाराची दुर्गमानवाड ते निपाणी या मार्गावर धावत असणारी बस निढोरी पुलाजवळ स्टेअरिंग लॉक होऊन बिघाड झाली होती. परंतु, सदर बस नदीत पडतांना वाचली ही बाब खरी नाही.

(३) राधानगरी आगारास सन २०१६-१७ मध्ये २ नवीन बसेस देण्यात आल्या असून, ६ जुन्या बसेस मोडीत काढण्यात आल्या आहेत. तसेच, भुदरगड आगारास सन २०१६-१७ मध्ये ४ नवीन बसेस देण्यात आल्या असून, ४ बसेस मोडीत काढण्यात आल्या आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

मंगळवेढा (जि.सोलापूर) तालुक्यातील जप्त केलेल्या वाळूबाबत

(३०) * ८६२३७ श्री.सरदार तारासिंह (मुलुंड), अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), अॅड.पराग अळवणी (विलेपार्ले), श्री.नरेंद्र पवार (कल्याण पश्चिम), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.शरददादा सोनावणे (जुन्नर) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मंगळवेढा (ता.मंगळवेढा, जि.सोलापूर) येथे भीमा नदीच्या पात्रातून बेकायदेशीर उपसा केलेली व सिध्देश्वर देवस्थानच्या शेतात तसेच ३३ के.बी. उपकेंद्रालगत साठवलेली ९५ ब्रास वाळू मंडळ अधिकारी, मंगळवेढा व ब्रम्हपुरीचे तलाठी यांनी पंचनामा करून जप्त केलेली वाळू चोरीला गेली असल्याचे दिनांक २३ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, पंचनामा केल्यानंतर मुददेमाल ताब्यात घेणे बंधनकारक असताना महसूल विभागाने सदर माल ताब्यात न घेतल्याने सदर वाळू चोरीला गेली असून सदर वाळू चोरी प्रकरणी अद्याप कोणतीही तक्रार दाखल करण्यात आली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, यापूर्वी सुद्धा असे प्रकार घडले असतानाही सदर वाळूची चोरी झाल्याची तक्रार मंडळ अधिकारी व तलाठी यांनी पोलिसात वा महसूल प्रशासनाकडे न करण्याची कारणे काय आहेत,

(४) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(५) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार सदर वाळू चोरी प्रकरणी तक्रार दाखल न करणाऱ्या मंडळ अधिकारी व तलाठ्याविरुद्ध शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३), (४) व (५) सोलापूर जिल्ह्यातील मंगळवेढा तालुक्यातील मौजे ब्रह्मपुरी गावात एकूण १२५ ब्रास वाळूचा अनधिकृतपणे साठा केल्याचे माहे डिसेंबर २०१६ च्या दरम्यान निदर्शनास आले.

माहे जानेवारी, २०१७ मध्ये सदर वाळू साठ्याची नियमानुसार जाहीर लिलावाद्वारे विल्हेवाट लावण्यात आलेली असून या लिलावापोटी रू.२,७५,०००/- इतकी रक्कम शासन जमा झाली आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

नाशिक विभागात अवकाळी पाऊस व गारपिटीमुळे झालेले नुकसान

(३१) * ८५४३१ श्री.पंकज भुजबळ (नांदगाव), श्री.कुणाल पाटील (धुळे ग्रामीण), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.हनुमंत डोळस (माळशिरस), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.संदीप नाईक (ऐरोली), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंबा कळवा), श्रीमती दिपिका चव्हाण (बागलाण), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.राहुल जगताप (श्रीगोंदा), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.वैभव पिचड (अकोले), डॉ.सतीश (अण्णासाहेब) पाटील (एरंडोल), श्री.उन्मेश पाटील (चाळीसगाव), श्री.भाऊसाहेब कांबळे (श्रीरामपूर), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.चंद्रकांत सोनावणे (चोपडा), श्री.बाळासाहेब मुरकुटे (नेवासा), श्री.हरीभाऊ जावळे (रावेर), डॉ.पतंगराव कदम (पलूस कडेगाव), श्री.किशोर पाटील (पाचोरा), श्री.योगेश (बापू) घोलप (देवळाली) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) नाशिक विभागात माहे एप्रिल व मे २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान वादळीवाऱ्यासह झालेल्या अवकाळी पाऊस व गारपिटीमुळे सुमारे ५५७३ हेक्टरवरील द्राक्ष, डाळींब, आंबा व कांदा पिकांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले असून, धुळे (जि.धुळे) तालुक्यातील वरखेडी, आर्णी, नावरा-नावरी, मोहाडी, प्र.डांगरी, नवलनगर, मळखेळा, काळगाव, काठखेडा, इच्छापूर, शिवार, अक्कलपाडा या परिसरात वादळीवाऱ्यासह झालेल्या पाऊस व गारपीटीने फळबागांसह पिकांचे नुकसान झाले तसेच मौजे वडाळी (ता.श्रीगोंदा, जि.अहमदनगर) येथे जोराच्या वाऱ्यामुळे द्राक्ष फळबागांचे नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, चाळीसगाव, पाचोरा व भडगांव (जि.जळगाव) तालुक्यांसह गिरणा परिसरात दिनांक २५ मे, २०१७ रोजी वादळी वाऱ्यासह झालेल्या पावसामध्ये अनेक ठिकाणी घरावरील पत्रे उडून, झाडे उन्मळून बऱ्याच ठिकाणचा वीज पुरवठा खंडित होऊन शेतातील पिकांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले, तसेच रावेर (जि.जळगाव) तालुक्यात दिनांक ९ व १२ जून, २०१७ रोजी झालेल्या वादळी पावसामुळे केळी उत्पादक शेतकऱ्यांचे सुमारे १७ ते १८ कोटी रुपयांचे नुकसान झाले, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, नाशिक विभागात पावसामुळे झालेल्या नुकसानीची पाहणी शासनाने केली आहे काय,

(४) असल्यास, त्यानुसार नुकसानग्रस्तांना आर्थिक मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) व (२) हे अंशतः खरे आहे.

(३) व (४) होय.

अवकाळी पाऊस व गारपिटीमुळे शेतीपिकांची नुकसानभरपाई देण्यासाठी, झालेल्या नुकसानीची आकडेवारी क्षेत्रीय कार्यालयांकडून अचूक पंचनामे करून मागविण्यात आली आहे. सदर माहिती संकलीत करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे. यासंदर्भात प्राप्त होणाऱ्या माहितीच्या अनुषंगाने नुकसानग्रस्तांना आर्थिक मदत देण्याबाबतचा निर्णय घेण्याची बाब प्रगतीपथावर आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

वांद्रे-पूर्व (मुंबई) येथील शासकीय वसाहतीच्या देखभाल व दुरुस्ती कामांमध्ये झालेला गैरव्यवहार

(३२) * ८५०२९ श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्री.अमित साटम (अंधेरी पश्चिम), श्री.अशोक पाटील (भांडूप पश्चिम), श्री.नसीम खान (चांदिवली) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) वांद्रे-पूर्व (मुंबई) येथील शासकीय वसाहतीच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या कामांमध्ये सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या १६ अभियंते व ८५ कंत्राटदार यांनी खोट्या कामांसाठी ठराविकच संस्थांना परस्पर निविदा वाटून व कामांची खोटी देयके तयार करून शासनाची १०० कोटी रुपयांची फसवणूक केल्याचे माहे एप्रिल-मे, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, उक्त प्रकरणी चौकशी करण्यासाठी नेमण्यात आलेल्या चौकशी समितीच्या अहवालांमध्ये देखील खोटी देयके सादर करून व इतर गैरप्रकार करून शासनाचे नुकसान केल्याचे नमूद केले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, सदर प्रकरणी खोटी देयके काढून शासनाची फसवणूक करणाऱ्या संबंधित अभियंते व कंत्राटदारावर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) तसेच, सदर प्रकरणी दोषी असणाऱ्या कंत्राटदारांची नोंदणी रद्द करून त्यांना कायमस्वरूपी काळ्या यादीत टाकण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) अंशतः खरे आहे.

वांद्रे (पूर्व) मुंबई येथील शासकीय वसाहतीच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या कामांबाबत तक्रारवजा निवेदन मा.ना.श्री.रामदासजी आठवले यांनी दिनांक २१.१०.२०१४ अन्वये केलेले असून सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने मंडळ स्तरावरून गठीत केलेल्या चौकशी समितीने सन २०११-२०१२ ते २०१४-२०१५ मधील तक्रार प्रविष्ट कामांची पहाणी/चौकशी केली असता चौकशीमधील कामांमध्ये काही त्रुटी व उणिवा एप्रिल २०१७ पूर्वीच निदर्शनास आल्या आहेत.

(२) व (३) अंशतः खरे आहे.

सदरील प्रकरणात चौकशी करण्यासाठी नेमलेल्या समितीच्या अहवालांमध्ये काही कामांसंदर्भात त्रुटी व उणिवा आढळून आल्या असून त्यात काही कामांमध्ये शासनाचे नुकसान झाल्याचे निदर्शनास आले आहे.

चौकशी समितीने तक्रार प्रविष्ट कामांची पाहणी करून सादर केलेल्या अहवालातील आढळून आलेल्या अनियमिततेच्या बाबींना जबाबदार असणा-या अधिकारी/ कर्मचारी यांच्याविरुद्धची प्रारूप दोषारोप पत्रे एकत्रित कार्यवाही करीता मुख्य अभियंता, सा. बां. प्रादेशिक विभाग यांच्यामार्फत शासनास प्राप्त झाली असून शासन स्तरावर दोषारोप पत्रे तयार करण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

(४) सदर प्रकरणी दोषी असणाऱ्या कंत्राटदारांवर नियमानुसार व आवश्यकतेनुसार कारवाई करण्यासंदर्भात मुख्य अभियंता, सा. बां. प्रादेशिक विभाग, मुंबई यांना निर्देश देण्यात आले आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील मच्छिमारांचे कर्ज माफ करण्याबाबत

(३३) * ८४९३४ श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.राणाजगजीतसिंह पाटील (उस्मानाबाद), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.सुरेश लाड (कर्जत), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.नितेश राणे (कणकवली), श्री.हितेंद्र ठाकूर (वसई), श्री.क्षितीज ठाकूर (नालासोपारा), श्री.विलास तरे (बोईसर), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.सुनिल शिंदे (वरळी) : सन्माननीय मत्स्यविकास मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील मच्छिमार व्यावसायिकांनी आणि त्यांच्या संस्थांनी विविध बँकामधून घेतलेले कर्ज माफ करावे तसेच त्यांना एक हजार कोटी रुपयांचे सानुग्रह अनुदान देण्याची मागणी मच्छिमार संघटनांनी मा.मत्स्यविकास राज्यमंत्री यांची दिनांक १५ जून, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास भेट घेऊन निवेदनाव्दारे केली आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, कोकणातील मच्छिमारांच्या मत्स्योत्पादानात झालेली मोठी घट तसेच पारंपारिक व पर्सिसिननेट मच्छिमार यामुळे राज्यातील शेतकऱ्यांप्रमाणे मच्छिमारदेखील कर्जवसुलीच्या सततच्या तगाद्यामुळे मानसिक तणावाखाली असल्याने कोकणातील विविध मच्छिमार संस्था तसेच स्थानिक लोकप्रतिनिधी यांनी मच्छिमारांचे कर्ज माफ करण्याची मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, राज्यातील मच्छिमारांचे कर्ज माफ करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. महादेव जानकर : (१) अखिल महाराष्ट्र मच्छीमार कृती समितीने मा. मत्स्यविकास राज्यमंत्री यांच्याकडे दि.१४.०६.२०१७ रोजी निवेदन दिले आहे, ही बाब खरी आहे.

(२) मत्स्योत्पादनात मोठी घट झालेली नाही. तथापि, मच्छीमारांचे कर्ज माफ करण्याची स्थानिक लोकप्रतिनिधींची मागणी आहे.

(३) मत्स्योत्पादनाच्या प्राक्कलन पध्दतीत सुधारणा सुचविण्यासाठी मा. श्री. नकुल पाटील, तत्कालीन राज्यमंत्री (पदुम) यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमलेल्या समितीच्या अहवालानुसार एखाद्या क्षेत्रात मासळीची टंचाई आहे किंवा नाही हे ठरवितांना त्या भागातील एका वर्षातील एकूण मत्स्योत्पादनाची तुलना गेल्या ३ वर्षातील सरासरी मत्स्योत्पादनाशी केली जाते. एकूण मत्स्योत्पादनात सरासरी मत्स्योत्पादनाच्या ५० टक्क्याहून अधिक घट असेल तर त्या क्षेत्रात मासळीची टंचाई जाहीर केली जाते. तथापि गेल्या १० वर्षातील एकूण वार्षिक मत्स्योत्पादनात सरासरी मत्स्योत्पादनात इतकेच आहे. सबब कर्ज माफ करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

कृष्णा व अरमोडी (जि.सातारा) नदीच्या पात्रातील अवैध वाळू उपशामुळे शाळकरी मुलांचा झालेला मृत्यू

(३४) * १००३७ श्री.पृथ्वीराज चव्हाण (कराड दक्षिण), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (कराड उत्तर) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सैदापूर (ता.कराड, जि.सातारा) येथील कृष्णा नदीच्या पात्रामध्ये केलेल्या बेसुमार वाळू उपशामुळे एका १५ वर्षीय शाळकरी मुलाचा मृत्यू झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, वेचले (जि.सातारा) येथील अरमोडी नदी पात्रातही मोठ्या प्रमाणात अवैध वाळू उपसा केल्याने खड्डा पडून एका ११ वर्षीय शाळकरी मुलाचा दिनांक ४ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास मृत्यू झाल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त ठिकाणच्या दोन्ही घटनेस जबाबदार असलेल्या वाळू कंत्राटदारांवर कारवाई करून कृष्णा व अरमोडी नदीच्या पात्रातील अवैध वाळू उपसा रोखण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) सातारा जिल्ह्यातील कराड तालुक्यातील मौजे सैदापूर येथील कृष्णा नदीपात्रामध्ये एका १५ वर्षीय शाळकरी मुलाचा, बुडून मृत्यू झाला असल्याची बाब निदर्शनास आली आहे.

तसेच सातारा तालुक्यातील मौजे वेचले येथील उरमोडी नदीपात्रात दि.४/४/२०१७ रोजी एका ११ वर्षीय मुलीचा, पाण्यात खेळत असताना बुडून मृत्यू झाला असल्याची बाब निदर्शनास आली आहे.

मौजे सैदापूर येथील प्रकरणी मृत मुलाच्या वडीलांच्या फिर्यादीवरून व मौजे वेचले येथील प्रकरणी तलाठी यांचे फिर्यादीवरून संबंधितांविरुद्ध गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

सातारा जिल्ह्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस प्रतिबंध घालण्यासाठी तालुका स्तरावर तपासणी पथके गठीत करण्यात आली आहेत. सदर तपासणी पथकांमार्फत सातारा व कराड तालुक्यात माहे एप्रिल, २०१७ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत वाळूच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या २० प्रकरणांत कारवाई करून रु.५,६२,६२५/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा करण्यात आला आहे. तसेच ७ गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

विदर्भात झालेल्या अवकाळी पावसामुळे घरांसह पिकांचे झालेले नुकसान

(३५) * ८५०६५ श्री.सुधाकर देशमुख (नागपूर पश्चिम), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.संजय पुराम (आमगाव), श्री.राजेंद्र नजरधने (उमरखेड) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) विदर्भात विशेषतः नागपूर, चंद्रपूर, वर्धा, गडचिरोली व यवतमाळ जिल्ह्यात वादळी वाऱ्यासह झालेल्या जोरदार अवकाळी पावसामुळे झाडे उन्मळून पडले असून अनेक घरांचे तसेच शेतकऱ्यांच्या पिकांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाल्याचे दिनांक १३ मे, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, नागपूर जिल्ह्यातील कळमेश्वर, काटोल, नरखेड, हिंगणा, कुही, रामटेक, मौदा, कामठी, सावनेर, उमरेड, भिवापूर सह आसपासच्या तालुक्यामध्ये वादळी वाऱ्यासह झालेल्या अवकाळी पावसामुळे घरांचे, आंबा, संत्रा व मोसंबी या पिकांचे नुकसान झाल्यामुळे तहसीलदारांनी आढावा घेऊन नुकसान भरपाईचा अहवाल राज्य शासनाला पाठवला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, विदर्भातील नुकसानग्रस्त शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) हे अंशतः खरे आहे.

(२) होय.

नागपूर जिल्ह्यातील कळमेश्वर, कामठी, रामटेक व हिंगणा तालुक्यामध्ये वादळी वाऱ्यासह अवकाळी पावसामुळे झालेल्या घरांच्या नुकसानीपोटी विहित निकषानुसार पात्र आपद्ग्रस्तांना मदत वाटप करण्यात आले असून रामटेक तालुक्यातील काही आपद्ग्रस्तांना मदतीचे वाटप करणे बाकी आहे.

(३) या पावसामुळे शेती व फळपिकांचे नुकसान झाल्याचे आढळून आलेले नाही. चंद्रपूर व गडचिरोली जिल्ह्यातील आपद्ग्रस्तांना निकषानुसार अनुज्ञेय मदत वितरीत करण्यात आली आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

अहमदनगर जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांना कांदाचाळी, शेततळे व ठिबक सिंचनाचे अनुदान न मिळाल्याबाबत

(३६) * ८८६९४ श्री.बाळासाहेब थोरात (संगमनेर), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) अहमदनगर जिल्हयातील काही शेतकऱ्यांना गत ३ ते ४ वर्षांपासून कांदाचाळी, शेततळे व ठिबक सिंचन इत्यादी कामांची अनुदाने मिळाली नसल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या जिल्हयातील कोपरगांव व नेवासे तालुक्यांनाच खरीप पीक अनुदान दिले जात नाही, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, याबाबत चौकशी करून शेतकऱ्यांना कांदाचाळी, शेततळे व ठिबक सिंचनाचे थकीत अनुदान व उक्त खरीप पीक अनुदान देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१), (२) व (३) सन २०१३-१४ ते सन २०१६-१७ या वर्षामध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेतर्गत एकुण ३७५०४ मे.टन क्षमतेच्या कांदाचाळीसाठी एकुण रक्कम रु. १२९३.१९ लाख अनुदान वितरित करण्यात आले आहे. उर्वरित ३४३ कांदाचाळींना पूर्वसंमती देण्यात आली असून अनुदान वितरणाची कार्यवाही जिल्हास्तरावर सुरु आहे.

सन २०१३-१४ ते सन २०१६-१७ या वर्षामध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजना व राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान या योजनांतर्गत एकुण २२९५ सामुहिक शेततळे घटकाकरीता रु.५२५६.८१ लाख अनुदान वितरित करण्यात आले आहे. उर्वरित १०५ सामुहिक शेततळ्यांना पूर्वसंमती देण्यात आली असून अनुदान वितरणाची कार्यवाही जिल्हास्तरावर सुरु आहे.

अहमदनगर जिल्हयातील सन २०१३ -१४ व २०१४-१५ मधील पूर्वसंमती दिलेल्या सूक्ष्म सिंचनाच्या प्रलंबित प्रकरणासाठी एकुण रु.२५७२ लाख निधी उपलब्ध करून देण्यात आला असून रु.२४३८ लाख अनुदान १०१४४ शेतकऱ्यांच्या बँक खात्यामध्ये जमा करण्यात आले आहे.

कोपरगांव तालुक्यात खरीप २०१४ चे रु. ३,४१,६७,१३९ व खरीप २०१५ चे रु. ५,७८,९९,९५९ असे एकुण रु. ९,२०,६७,०९८ इतके अनुदान वितरित करण्यात आले असून नेवासा तालुक्यात खरीप २०१४ चे रु. २,८९,१०,९०० व खरीप २०१५ चे रु. ४,४३,८६,७११ तसेच फक्त कापूससाठी रु.९,३३,८५७ असे एकुण रु. ७,४२,३१,४६८ इतके अनुदान वितरित करण्यात आले आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

कडेगाव (जि.सांगली) तालुक्यातील येरळा नदीपात्रातील अवैध वाळू उपसा

(३७) * ९०६७३ डॉ.पतंगराव कदम (पलूस कडेगाव) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कडेगाव (जि.सांगली) तालुक्यातील येरळा नदीपात्रातून प्रांत कार्यालयातील अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने वाळू माफिया मोठ्या प्रमाणात अवैध वाळू उपसा करित असल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त नदीपात्रातून अवैध वाळू उपसा करणाऱ्या वाळूमाफीयांवर व त्यास मदत करणाऱ्या संबंधित अधिकारी व कर्मचाऱ्यांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२) व (३) सांगली जिल्ह्यातील कडेगांव तालुक्यातील येरळा नदीपात्रातून उपविभागीय अधिकारी कार्यालयातील अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने वाळू माफिया वाळूचे अवैध उत्खनन करित असल्याचे निदर्शनास आले नाही.

सांगली जिल्ह्यातील कडेगाव तालुक्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीची काही प्रकरणे दृष्टोत्पत्तीस पडली आहेत. सांगली जिल्ह्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस प्रतिबंध करण्याकरीता उपविभागीय अधिकारी, कडेगाव यांनी तहसीलस्तरावर विशेष भरारी पथके गठीत केली आहेत. सदर भरारी पथकांमार्फत माहे एप्रिल, २०१७ ते माहे जून, २०१७ या कालावधीत कडेगाव तालुक्यात वाळूच्या अवैध वाहतूकीच्या १९ प्रकरणांत कारवाई करून रु.७,६६,१७०/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा करण्यात आलेला आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील पीक विमा योजनेच्या अंमलबजावणीत झालेली अनियमितता

(३८) * ८६२३१ श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.विजय वडेटीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्री.कुणाल पाटील (धुळे ग्रामीण), श्री.डी.एस.अहिरे (साक्री), श्री.त्र्यंबकराव भिसे (लातूर ग्रामीण), श्री.डी.पी.सावंत (नांदेड उत्तर) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यातील काही विमा कंपन्यांच्या पीक विमा योजनेच्या अंमलबजावणीत अनियमितता झाल्याचे महालेखापरिक्षकाच्या (कॅग) अहवालात नमूद केले असल्याचे माहे एप्रिल, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या अहवालानुसार सन २०१४-१६ दरम्यान काही शेतक-यांना विमा योजनेपासून वंचित ठेवले असल्याचे तसेच कर्जदार शेतक-यांचा योजनेत समावेश न करण्यात आल्याचेही निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, यासंदर्भात चौकशी करून सदर पिक विमा कंपन्यावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) राष्ट्रीय कृषि विमा योजनेअंतर्गत पिक विमा योजनेच्या अंमलबजावणीसंदर्भात काही बाबी महालेखापरिक्षकांनी निदर्शनास आणलेल्या आहेत, हे खरे आहे.

(२) शेतकऱ्यांना पिक विमा योजनेपासून वंचित ठेवण्यात आलेले नाही. तसेच, कर्जदार शेतकऱ्यांचा पिक विमा योजनेत समावेश न करण्यात आल्याचेही निदर्शनास आलेले नाही. मात्र, राष्ट्रीय कृषि विमा योजना खरीप २०१४ व रब्बी हंगाम २०१४-१५ मध्ये ४८ बँकांअंतर्गत एकूण १६८६६ शेतकऱ्यांचे प्रस्ताव बँकांनी विमा कंपनीस विहित कालमर्यादेत न पाठविल्यामुळे सदर शेतकरी योजनेच्या लाभापासून वंचित राहिल्याचे निदर्शनास आलेले आहे.

(३) बँकामार्फत विमा कंपनीस विहित कालमर्यादेनंतर प्राप्त झालेले १६८६६ विमा प्रस्ताव योजनेच्या तरतुदीनुसार राज्य शासनाचे शिफारसीप्रमाणे भारतीय कृषि विमा कंपनीमार्फत केंद्र शासनाकडे पाठविण्यात आलेले होते. त्याबाबत केंद्र

शासन स्तरावर स्थापन करण्यात आलेल्या समितीची बैठक होवून सदर शेतकऱ्यांना रु ११.५४ कोटी नुकसान भरपाई देणेबाबत निर्णय झाला. ४ बँकांशी संबंधित रु. २२.३७ लाख नुकसान भरपाई भारतीय कृषि विमा कंपनीने शेतकऱ्यांना देणेबाबत समितीने सुचित केलेले असून उर्वरित ४४ बँकांशी संबंधित रु ११.३२ कोटी नुकसान भरपाई शेतकऱ्यांना अदा करावयाची संपूर्ण जबाबदारी ही संबंधीत बँकांचीच राहणार आहे. त्याबाबत सर्व बँकांना आयुक्त (कृषि) यांच्यामार्फत आदेश देण्यात आलेले आहेत.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

शिवना (जि.औरंगाबाद) परिसरातील पिकांवर घाटे अळीचा प्रादुर्भाव होऊन
शेतकऱ्यांचे झालेले नुकसान

(३९) * ८८८४३ श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) शिवना (जि.औरंगाबाद) परिसरातील शेतकऱ्यांच्या ८० टक्के हरभरा पिकांवर घाटे अळीचा व ज्वारी पिकांवर मावा, तुडतुडे यांचा प्रादुर्भाव होवून पीक खराब झाल्यामुळे शेतकऱ्यांचे मोठे आर्थिक नुकसान झाले असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, या परिसरातील पिकांची पाहणी शासनाने केली आहे काय,
- (३) असल्यास, त्यानुसार बाधित शेतकऱ्यांना आर्थिक मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) व (२) सिल्लोड तालुक्यात, हरभरा पिकावर घाटेअळी व मर या कीड रोगाचा व ज्वारी पिकावर मावा व तुडतुड्याचा अत्यल्प प्रभाव दिसून आला.

क्रॉपसॅप योजनेंतर्गत, शेतकऱ्यांना किड व रोगापासून पिकांचे संरक्षण करण्यासाठी वेळोवेळी सल्ले देण्यात आले. त्याचप्रमाणे क्रॉपसॅप प्रकल्प व राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत आवश्यक औषधांचा पुरवठा शेतकऱ्यांना करण्यात आला.

(३) शेतकऱ्यांना वेळोवेळी करण्यात आलेल्या मार्गदर्शनामुळे व वेळीच आवश्यक उपाय योजना करण्यात आल्यामुळे हरभरा तसेच ज्वारीच्या पीक उत्पादनावर कोणताही परिणाम झालेला नाही. त्यामुळे नुकसान भरपाई देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाच्या भुखंड वाटपात झालेला गैरव्यवहार

(४०) * ८४८९० अॅड.गौतम चाबुकस्वार (पिंपरी), श्री.संजय पोतनीस (कलिना), श्री.भिमराव तापकीर (खडकवासला), श्री.अजय चौधरी (शिवडी), श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.सरदार तारासिंह (मुलुंड), श्री.शरददादा सोनावणे (जुन्नर), डॉ.सुजित मिणचेकर (हातकणंगले), श्री.संजय सावकारे (भुसावळ), श्री.बाबुराव पाचर्णे (शिरूर), श्री.अशोक पाटील (भांडूप पश्चिम), श्री.राजेश क्षीरसागर (कोल्हापूर उत्तर) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने मुंबई-पुणे द्रुतगती मार्गावरील खालापूर व ठाणे-न्हावे येथील पेट्रोलपंप आणि फूड मॉलसाठी केलेल्या भुखंड वाटपात मोठा गैरव्यवहार होऊन शासनाने २ हजार कोटी रुपयांचे नुकसान झाल्याचे दिनांक १५ मे, २०१७ रोजी व त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर प्रकरणाच्या चौकशीसाठी शासनाने रस्ते विकास महामंडळाच्या सह व्यवस्थापकीय संचालकांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमली असल्याचेही माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीअंती काय निदर्शनास आले व त्यानुसार सदर गैरव्यवहारास जबाबदार असणाऱ्या संबंधीतावर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) असल्यास, अशा प्रकारे शेकडो गैरव्यवहार झाल्याबाबतच्या तक्रारी शासनाला प्राप्त झाल्या असून अनेक प्रकरणी अद्यापी चौकशी पूर्ण झालेली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. एकनाथ शिंदे : (१) हे खरे नाही.

(२) महामंडळाने दि. २३.०२.२०१७ रोजी सहव्यवस्थापकीय संचालक (प्रशासन व वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली मौजे सारसन येथील ट्रक टर्मिनलच्या संदर्भात प्राप्त झालेल्या तक्रारीच्या अनुषंगाने चौकशी समिती नेमली आहे.

(३) सदर प्रकरणी चौकशी सुरु असून समितीचा अहवाल प्राप्त झाल्यावर योग्य ती कार्यवाही करण्यात येईल.

(४) हे खरे नाही.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

रायगड, सिंधुदूर्ग व रत्नागिरी जिल्ह्यात अवकाळी पावसामुळे झालेले नुकसान

(४१) * ८४९६२ श्री.वैभव नाईक (कुडाळ), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.राहुल जगताप (श्रीगोंदा), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्री.धैर्यशील पाटील (पेण), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), श्री.संजय केळकर (ठाणे), श्री.सुभाष उर्फ पंडितशेठ पाटील (अलिबाग), श्री.सदानंद चव्हाण (चिपळूण), श्री.भरतशेठ गोगावले (महाड), श्री.सुनिल शिंदे (वरळी) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सिंधुदूर्ग व रत्नागिरी जिल्ह्यात दिनांक १२ मे, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास वादळी वाऱ्यासह झालेल्या अवकाळी पावसामुळे आंबा, काजू, रातांबा व जांभूळ या बागायती पिकांचे, घरांचे आणि बैल व इतर पाळीव जनावरांच्या झालेल्या नुकसानीबाबत मा. वित्त व नियोजन राज्य मंत्री तथा पालकमंत्री, सिंधुदूर्ग जिल्हा यांनी पाहणी करून पंचनामे करण्याचे आदेश दिले आहेत, हे खरे आहे काय,

(२) तसेच, रायगड जिल्ह्यातही दिनांक १२ मे, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास अवकाळी अतिवृष्टीने अनेक घरांचे व आंबा या पिकाचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले आहे, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, या तीनही जिल्ह्यातील नुकसानीचे पंचनामे शासनाकडून करण्यात आले आहेत काय,
- (४) असल्यास, त्यानुसार नैसर्गिक अपत्तीमुळे नुकसान झालेल्या नुकसानग्रस्तांना नुकसान भरपाई देण्यासाठी शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाचे कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२) व (३) होय रत्नागिरी जिल्ह्यात बागायती पिकांचे व घरांचे, सिंधुदूर्ग जिल्ह्यात घरांचे व पाळीव जनावरांचे तसेच रायगड जिल्ह्यात घरांचे नुकसान झाल्याच आढळून आले आहे.

(४) रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये अंशतः पडझड झालेल्या २८ घरांसाठी रु.९४,१५०/-, वीज पडून मृत पावलेल्या एका व्यक्तीच्या वारसास रक्कम रु.४,००,०००/- व एक जनावर दगावल्याने त्याचे मालकास रु.२०,०००/- इतकी आर्थिक मदत देण्यात आली आहे.

सिंधुदूर्ग जिल्ह्यामध्ये वीज पडून बैल दगावल्यामुळे त्याचे मालकास रु.२५,०००/- व वीज पडून जखमी झालेल्या व्यक्तीस रु.१२,७००/- इतकी आर्थिक मदत देण्यात आली आहे.

रायगड जिल्ह्यामध्ये अंशतः नुकसान झालेल्या घरांसाठी व गोठ्यांसाठी आपद्ग्रस्तांना एकूण रुपये २,२४,५०१/- एवढी आर्थिक मदत देण्यात आली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

कर्जत (जि.रायगड) तालुक्यात माती व रेतीचे अवैध उत्खनन केल्याबाबत

(४२) * ८८१७९ श्री.सुरेश लाड (कर्जत) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कर्जत (जि.रायगड) तालुक्यात जेसीबी डंपरच्या सहाय्याने जमिन व टेकड्या फोडून अवैधरीत्या माती व रेतीची चोरी केली जात असल्यामुळे शासनाच्या महसुलाचे नुकसान होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, याबाबत स्थानिक जनतेनी तसेच लोकप्रतिनिधीनी तहसिल कार्यालय कर्जत तसेच जिल्हाधिकारी, रायगड यांच्याकडे माहे मे, २०१७ मध्ये वा

त्यादरम्यान तक्रारी करूनसुद्धा अद्यापपर्यंत कोणतीही कार्यवाही करण्यात आली नाही, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने सदर तालुक्यात अवैध उत्खनन करणाऱ्यांवर कारवाई करून त्यांच्याकडून महसुलाची वसुली करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) रायगड जिल्ह्यातील कर्जत तालुक्यातील काही नागरीकांनी माहे एप्रिल, २०१७ ते माहे जून, २०१७ च्या दरम्यान तहसिलदार कर्जत यांच्याकडे माती व रेतीचे अनधिकृतपणे उत्खनन/भराव केल्याबाबत तक्रारी केल्याचे निदर्शनास आले आहे.

सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने तहसिलदार कर्जत यांनी वेगवेगळ्या प्रकरणी संबंधितांविरुद्ध रु. ७२,९५,५४३/- एवढ्या दंडात्मक रकमेच्या नोटीसा बजावलेल्या आहेत.

रायगड जिल्ह्यातील कर्जत तालुक्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन/वाहतुकीस प्रतिबंध घालण्याकरीता तहसिलस्तरावर भरारी पथके गठित करण्यात आली आहेत. सदर भरारी पथकांमार्फत माहे एप्रिल, २०१७ ते जून, २०१७ या कालावधीदरम्यान वाळूच्या अवैध वाहतुकीच्या १ प्रकरणांमध्ये कारवाई करून रु. १३,१३५/- एवढी रक्कम वसूल करून शासनजमा करण्यात आली आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मुंबईत रिक्सा-टॅक्सीमधील सीएनजी गॅस सिलेंडरची
योग्य तपासणी होत नसल्याबाबत**

(४३) * ८५८०४ श्री.योगेश सागर (चारकोप), श्री.नसीम खान (चांदिवली) :

सन्माननीय परिवहन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबईत चालविण्यात येत असलेल्या रिक्सा व टॅक्सी यांना सीएनजी सिलेंडर लावून इंधन पुरविले जात असून दर तीन वर्षांनी त्या सिलेंडरची पुनर्तपासणी करून नव्याने प्रमाणपत्र दिले जाते, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, रिक्ता व टॅक्सीच्या गॅस सिलेंडर तपासणीसाठी १६ विविध चाचण्या कराव्या लागतात त्यासाठी सिलेंडर काढून ते फिट करण्यापर्यंत किमान २ दिवसांचा अवधी लागत असतानाही प्लॅटचालक केवळ एका तासात रंग काढून सिलेंडर योग्यतेचे प्रमाणपत्र देत असल्याची बाब दिनांक १२ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आली, हे ही खरे आहे काय,.

(३) असल्यास, या रिक्ता व टॅक्सीमधील गॅस सिलेंडरची योग्य तपासणी केली जात नसल्याने संबंधितांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. दिवाकर रावते : (१) हे खरे आहे.

(२) हे खरे आहे.

(३) गॅस सिलेंडरची तपासणी करणे व तपासणी करणा-या केंद्राचे नियमन पेट्रोलियम व स्फोटक पदार्थ सुरक्षा संस्था, नागपूर यांच्या मार्फत केले जाते. सदर संस्था केंद्र शासनाच्या अखत्यारित आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**आर्णी-सावळी (सदोबा) (ता.आर्णी, जि.यवतमाळ) या
रस्त्याच्या बांधकामात झालेला गैरव्यवहार**

(४४) * ८८६१० श्री.राजू तोडसाम (अर्णी) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) आर्णी-सावळी (सदोबा) (ता.आर्णी, जि.यवतमाळ) या रस्त्याच्या बांधकामानंतर रस्त्याची ३ महिन्यात दुरुवस्था झाली असल्यामुळे वाहनचालक तसेच नागरिकांना मोठ्या प्रमाणात त्रास सहन करावा लागत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर रस्त्याच्या बांधकामात कोट्यवधी रुपयांचा गैरव्यवहार झाला असून याबाबत जिल्हाधिकारी, यवतमाळ यांच्याकडे व पोलीस ठाणे, आर्णी येथे तक्रार दाखल करण्यात आल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

- (३) असल्यास, उक्त तक्रारीच्या अनुषंगाने शासनाने चौकशी केली आहे काय,
 (४) असल्यास, चौकशीचे निष्कर्ष काय आहे व त्यानुसार सदर रस्त्याच्या कामात गैरव्यवहार करणाऱ्या कंत्राटदार तसेच अधिकारी व कर्मचारी यांच्याविरुद्ध शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,
 (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) होय, अंशतः खरे आहे.

(२) जिल्हाधिकारी यवतमाळ यांच्याकडे तक्रार करण्यात आली हे खरे आहे. परंतु रस्त्याच्या बांधकामात गैर व्यवहार झाला नसल्याबाबतचा अहवाल मंडळ कार्यालयाने दि. २४.०४.२०१७ अन्वये जिल्हाधिकारी यांचे कडे सादर केलेला आहे.

(३) व (४) होय. अ. अ. सा. बां. मं. यवतमाळ यांनी केलेल्या चौकशीप्रमाणे वाहतुक वर्दळीमध्ये झालेली दुप्पट वाढ, माहेजून ते सप्टेंबर, २०१६ या पावसाळ्यात

झालेली अतिवृष्टी, वाहनभार क्षमतेपेक्षा दुप्पट क्षमतेची वाहतुक इत्यादीमुळे एकूण २८.५० कि.मी. पैकी साधारणतः २.८० कि.मी. चा रस्ता क्षतीग्रस्त झाल्याचे निदर्शनास आले. सदर काम दोष व दायित्वकालावधी मध्ये असल्याने सदर रस्त्याच्या क्षतीग्रस्त भागाची आवश्यक दुरुस्ती करण्यात आली आहे व सदर रस्ता वाहतुकीस सुस्थितीत ठेवण्यात आला आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**भिंवडी (जि.ठाणे) तालुक्यात निकृष्ट दर्जाच्या भात बियाणांची
विक्री होत असल्याबाबत**

(४५) * ८७६१० डॉ.मिलिंद माने (नागपूर उत्तर), श्री.योगेश सागर (चारकोप) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) भिंवडी (जि.ठाणे) तालुक्यात तालुका कृषी अधिकारी व बियाणे विक्रेते यांच्या संगनमताने निकृष्ट दर्जाच्या भात बियाणांची विक्री शेतकऱ्यांना केली असल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, या प्रकरणाची तक्रार मा.मुख्यमंत्री यांच्याकडे करण्यात आली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, याबाबतची चौकशी करून तालुका कृषी अधिकारी व बियाणे विक्रेत्यांवर कारवाई करण्याबाबत तसेच या बियाणे विक्रेत्यांचे परवाने रद्द करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) हे खरे नाही. तथापि, बियाणे उगवले नसल्याबाबत एका शेतकऱ्याची तक्रार माहे जून, २०१७ मध्ये प्राप्त झालेली होती.

(२) अशा प्रकारची तक्रार प्राप्त झाल्याचे आढळून येत नाही.

(३) भिवंडी तालुक्यातील एका शेतकऱ्याने पेरणी केलेले भात बियाणे उगवले नसल्याची तक्रार केलेली होती. सदर तक्रारीच्या अनुषंगाने तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समितीकडून प्रक्षेत्राची पाहणी करण्यात आलेली आहे. सदर बियाणे बीज परीक्षण प्रयोगशाळेत तपासणीसाठी पाठविण्यात आलेले आहे. नमूना तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यावर त्यानुषंगाने पुढील योग्य ती कार्यवाही करण्यात येईल.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

कल्याण (जि.ठाणे) तालुक्यातील मोहने व वरप दरम्यान बांधलेल्या पुलाबाबत

(४६) * ८५८०३ श्री.संजय पोतनीस (कलिना), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.राणाजगजीतसिंह पाटील (उस्मानाबाद), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.नरहरी झिरवाळ (दिंडोरी), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.सुरेश लाड (कर्जत), श्री.किसन कथोरे (मुरबाड), श्री.तुकाराम काते (अणुशक्ती नगर), श्री.प्रकाश फातर्पेकर (चेंबूर), डॉ.बालाजी किणीकर (अंबरनाथ), श्री.शांताराम मोरे (भिवंडी ग्रामीण) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) कल्याण (जि.ठाणे) तालुक्यातील शहाड, आंबिवली व मोहने परिसरातील नागरिकांना थेट मुंबई-अहमदनगर महामार्गावर जाता येण्यासाठी मोहने व वरप दरम्यान पाच कोटी रुपये खर्च करून उल्हास नदीवर बांधलेला पुल आणि महामार्ग या दरम्यानच्या जोडरस्त्याचा प्रस्ताव सार्वजनिक बांधकाम विभागाने तयार केला नसल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदर पूल आणि महामार्ग यादरम्यान जोडरस्ता नसल्याने सदर पूल विनावापर पडून राहणार आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीनुसार जोडरस्त्याच्या प्रस्तावास विलंब लावणाऱ्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध कारवाई करण्याबाबत तसेच जोडरस्त्याचे काम तातडीने पूर्ण करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) नाही.

मोहने-वरप दरम्यान बांधण्यात येत असलेल्या पुलाचे प्रशासकीय मान्यता अंदाजपत्रकात पोचमार्ग मंजूर आहे.

(२) नाही.

सद्यःस्थितीत पुलाचे काम प्रगतीत आहे.

(३), (४) व (५) विषयांकित पूल आणि पोचमार्गाच्या कामाचे सविस्तर अंदाजपत्रक तयार करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.

**आंबेगांव (जि.पुणे) तालुक्यात बाजरीचे निकृष्ट दर्जाचे बियाणे
शेतकऱ्यांना विकल्याबाबत**

(४७) * ८६३९८ श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) आंबेगांव (जि.पुणे) तालुक्यात अजिंक्य सिड्स, जालना या खाजगी बियाणे उत्पादक कंपनीने बाजरीचे निकृष्ट दर्जाचे बियाणे शेतकऱ्यांना विकल्याची बाब माहे मार्च, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आली आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, शेतकऱ्यांनी पेरलेल्या पिकाला बाजरीचे दाणे आलेच नाही त्यामुळे शेतकऱ्यांचे आर्थिक नुकसान झाले असल्याने शेतकऱ्यांनी आंबेगाव तालुका कृषी अधिकारी, यांच्याकडे तात्काळ तक्रारी केल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, या प्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (४) असल्यास, त्यानुसार निकृष्ट दर्जाचे बियाणे विकणाऱ्या कंपनीवर कारवाई करण्याबाबत व शेतकऱ्यांना आर्थिक नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) हे खरे नाही, तथापि तशा आशयाची बातमी दैनिक पुढारी वर्तमानपत्रात दिनांक २५.५.२०१७ रोजी छापून आलेली होती.

(२) अजिंक्य सिड्स, बिबवेवाडी, पुणे या कंपनीच्या बाजरीच्या निकृष्ट बियाण्यांबाबत कृषि विभागाकडे शेतकऱ्यांच्या तक्रारी प्राप्त झालेल्या नाहीत.

(३) वृत्तपत्रातील बातमीच्या अनुषंगाने केलेल्या चौकशीत निदर्शनास आले की, अजिंक्य सिड्स, बिबवेवाडी, पुणे या कंपनीच्या अजय-१३२ हायब्रीड या वाणाच्या बाजरी बियाणांचा पुरवठा आंबेगाव तालुक्यात करण्यात आलेला होता. तथापि सदर वाणाचे बियाणे निकृष्ट असल्याबाबत शेतकऱ्यांकडून तक्रारी प्राप्त झालेल्या नाहीत.

(४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

पनवेल-सायन महामार्गावरील अपघातांच्या घटनांमध्ये वाढ झाल्याबाबत

(४८) * ८५६८९ श्री.प्रशांत ठाकूर (पनवेल), श्री.समीर कुणावार (हिंगणघाट), श्री.अतुल भातखळकर (कांदिवली पूर्व), अॅड.आशिष शेलार (वांद्रे पश्चिम), श्रीमती मनिषा चौधरी (दहिसर) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पनवेल-सायन महामार्गावरील अनेक पथदिवे बंद असल्याने व महामार्गावर पडलेल्या खड्ड्यामुळे वाहन चालक व नागरिकांना वाहने चालविताना त्रास होत असून महामार्गावरील अपघातांच्या घटनांमध्ये वाढ होवून मोठ्या प्रमाणात जीवित व वित्त हानी झाली असल्याचे माहे जून, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, पनवेल टोलवेज प्रायव्हेट लिमिटेड या कंपनीला बांधा-वापरा-हस्तांतरीत करा (बीओटी) या तत्त्वावर सदर महामार्गाचे काम देण्यात आले असून महामार्गावरील सर्व दुरुस्तीचे कामे कंपनीने करणे बंधनकारक असताना कंपनीकडून दुरुस्तीची कामे केली जात नसल्याचे व याकडे सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अधिकाऱ्यांचे दुर्लक्ष होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीनुसार पनवेल-सायन महामार्गावर होणाऱ्या अपघातांवर नियंत्रण मिळविण्याबाबत व महामार्गावरील देखभाल दुरुस्तीची कामे सदर कंपनीकडून करून घेण्याबाबत तसेच उक्त प्रकरणी दुर्लक्ष करणाऱ्या संबंधित अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) माहे मे व जून, २०१७ मध्ये झालेल्या अपघातात दोन इसमांचा मृत्यू झालेला आहे.

(२), (३) व (४) सदर रस्ता खाजगीकरणांतर्गत उद्योजक मे. सायन पनवेल टोलवेज प्रा. लि. यांना देण्यात आला असून सदर रस्ता व रस्त्यावरील पथदिव्यांची देखभाल दुरुस्ती करण्याची जबाबदारी उद्योजकाची आहे. याबाबत उद्योजकास वारंवार लेखी तसेच तोंडी सुचना देण्यात आलेल्या आहेत. याबाबत रस्ता व रस्त्यावरील पथदिव्यांची दुरुस्तीसाठी उद्योजकास नोटीस देण्यात आली आहे. सदरची कामे करणे अनिवार्य असल्याने पथदिव्यांची दुरुस्ती उद्योजकाच्या जबाबदारीवर व खर्चाने (Risk & Cost) वर खात्यामार्फत करण्याची कार्यवाही हाती घेण्यात येत आहे. तसेच विभागामार्फत दरपत्रके मागवून रस्ते दुरुस्तीची कामे उद्योजकाच्या जबाबदारीवर व खर्चाने (Risk & Cost) वर करण्यात येत आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

अहमदनगर जिल्हयातील पारनेर, वाडेगव्हाण, निघोज मंडळातील शेतकऱ्यांच्या
डाळिंब बागांचे झालेले नुकसान

(४९) * ८५५४० श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलढाणा), श्री.विजय औटी (पारनेर), श्री.संजय सावकारे (भुसावळ) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) पुनर्रचित हवामानावर आधारित फळ पीक विमा योजनेत सन २०१६-२०१७ च्या खरिप हंगामात अहमदनगर जिल्हयातील पारनेर, वाडेगव्हाण व निघोज मंडळातील शेतकऱ्यांचे डाळिंब बागाचे नुकसान झाले असताना कृषी विभागाने चुकीचा अहवाल पाठविल्यामुळे या भागातील शेतकरी पंतप्रधान पीक विमा योजनेतील हवामान आधारित फळ पीक विम्यापासून वंचित राहिल्याची बाब माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आली, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, याप्रकरणाची शासनाने चौकशी केली आहे काय, चौकशीत काय आढळून आले आहे,
- (३) असल्यास, त्यानुसार नुकसानग्रस्त डाळिंब शेतकऱ्यांना पीक विम्याची रक्कम मिळण्याच्या दृष्टीने शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) हे खरे नाही.

(२), (३), व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

नांदेड जिल्हयातील शेतकऱ्यांची निकृष्ट दर्जाच्या मक्याच्या
बियाण्यांनी झालेली फसवणूक

(५०) * ९११५० श्री.प्रतापराव पाटील चिखलीकर (लोहा) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

- (१) नांदेड जिल्हयातील बारुळ, नंदनवन, जाकापूर, काटकळंबा, रहाटी, चिंचोली आदी गावातील शेतकऱ्यांना एका बनावट कंपनीने दिनांक २५ जानेवारी, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निकृष्ट दर्जाचे मक्याचे बियाणे दिल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, सदरहू मक्याचे बियाणे शेतकऱ्यांनी पेरले असून सर्व प्रकिया पूर्ण होऊनही झाडांना कणिस लागले नसल्याने शेतकऱ्यांनी ग्राहक मंचाकडे तक्रार करून नुकसान भरपाईची मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, त्यानुसार बनावट कंपनीविरुद्ध कारवाई करून शेतकऱ्यांना नुकसान भरपाई देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुडकर : (१) नांदेड जिल्ह्यातील कंधार तालुक्यातील बारूळ गावातील एका शेतकऱ्याची मोनसॅटो इंडिया, लिमिटेड कंपनीने बिजोत्पादनाचे बोगस बियाणे देऊन फसवणूक केल्याची तक्रार प्राप्त झालेली आहे.

अन्य गावातील शेतकऱ्यांची तक्रार प्राप्त नाही.

- (२) तक्रारदार शेतकऱ्याने ग्राहकमंचाकडे तक्रार केलेली नाही.
- (३) तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समिती, कंधार यांनी प्रक्षेत्रास भेट देऊन मका पिकात परागीकरणाच्या कालावधीमध्ये जास्त तापमान असल्याने दाणे भरले नसल्याचा निष्कर्ष दिलेला आहे. सदर बिजोत्पादन कार्यक्रम हा मोनसॅटो इंडिया लिमिटेड कंपनीचा असल्याने कंपनीने शेतकऱ्यांस मार्गदर्शन करून नुकसान भरपाई / मदत देण्याबाबत कंपनीस कळविण्यात आलेले आहे.
- (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**महमदाबाद (शे) (ता.मंगळवेढा, जि.सोलापूर) येथील माठा नदीतून
अवैध वाळू उपसा होत असल्याबाबत**

(५१) * ८८९८० श्री.भारत भालके (पंढरपूर), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी),
अॅड.यशोमती ठाकूर (तिवसा), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.अस्लम शेख
(मालाड पश्चिम) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील
काय :-

(१) महमदाबाद (शे) (ता.मंगळवेढा, जि.सोलापूर) येथील माठा नदीतून वाळू
माफिया महसूल प्रशासनाच्या संगनमताने गत अनेक दिवसांपासून वाळू उपसा
करून चोरी करत असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

- (२) असल्यास, सदर वाळू चोरीमुळे शासनाच्या लाखो रुपयांच्या महसूलाचे नुकसान होत आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, याप्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,
- (४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त नदीतून अवैध वाळू उपसा करणाऱ्या वाळू माफियांवर कारवाई करून त्यांच्याकडून शासनाचा बुडालेला महसूल वसूल करण्याबाबत व त्यास मदत करणाऱ्या संबंधित अधिकारी व कर्मचाऱ्यांवर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३) व (४) सोलापूर जिल्ह्यातील मंगळवेढा तालुक्यातील मौजे महमदाबाद (शे) येथील माण नदीतून महसूल प्रशासनाच्या संगनमताने, वाळू माफिया वाळू चोरी करत असल्याचे निदर्शनास आले नाही.

तथापि, मंगळवेढा तालुक्यात वाळूच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीची काही प्रकरणे दृष्टोत्पत्तीस पडलेली आहेत. सोलापूर जिल्ह्यातील मंगळवेढा तालुक्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस प्रतिबंध घालण्याकरीता मंडळ अधिकारी, गाव तलाठी व कोतवाल यांचे भरारी पथक गठीत करण्यात आले आहे. सदर भरारी पथकांमार्फत माहे एप्रिल, २०१७ ते जून, २०१७ या कालावधीत मंगळवेढा तालुक्यातील वाळूच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या ६ प्रकरणांमध्ये कारवाई करून रु. ५,१९,७५३/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा करण्यात आलेला आहे. तसेच ४ गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

चंद्रपूर जिल्ह्यातील प्रियदर्शिनी इंदिरा गांधी सांस्कृतिक सभागृह नुतनीकरणाच्या कामात झालेला गैरव्यवहार

(५२) * ८५३२६ श्री.विजय वडेडीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), श्री.अमर काळे (आर्वी), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) चंद्रपूर जिल्ह्यातील प्रियदर्शिनी इंदिरा गांधी सांस्कृतिक सभागृह नुतनीकरणाच्या कामासाठी सन २०१५-१६ आणि २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात टप्प्या-टप्प्याने १३ ते १५ कोटी रुपयांचा निधी मंजूर झाला असून अधिकारी व कंत्राटदारानी संगनमताने या नुतनीकरणाच्या कामात गैरव्यवहार केल्याचे दिनांक १६ जून, २०१७ रोजी वा त्या सुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त सभागृह नुतनीकरणासाठी दोन वर्षात जेवढा निधी खर्च करण्यात आला तेवढ्या निधीमध्ये नविन सभागृहाचे बांधकाम झाले असते, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, सदर सभागृहाच्या बांधकामासाठी एकूण किती निधी शासनाकडून मंजूर झाला व सद्यस्थितीत किती निधी खर्च करण्यात आला आहे,

(४) असल्यास, या प्रकरणी शासनाने चौकशी करून सदर सभागृहाच्या नुतनीकरणाच्या कामात गैरव्यवहार करणाऱ्या अधिकारी व कंत्राटदारावर कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) हे खरे नाही.

(२), (३), (४) व (५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मोताळा (जि. बुलडाणा) तालुक्यातील पशुवैद्यकीय
दवाखान्याची झालेली दुरवस्था**

(५३) * ८६२९८ श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलडाणा) : सन्माननीय पशुसंवर्धन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मोताळा (जि. बुलडाणा) तालुक्यातील पशुवैद्यकीय दवाखान्याची इमारत जिर्ण अवस्थेत असून तेथे अदययावत यंत्रसामुग्री उपलब्ध नसल्याने तेथील पशुधन मालकांची मोठ्या प्रमाणात गैरसोय होत असल्याचे दिनांक १५ जून, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(३) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने पशुवैद्यकीय दवाखान्यासाठी अद्यावत यंत्रसामुग्रीसह नविन इमारत मंजूर करणे बाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. महादेव जानकर : (१) हे खरे नाही.

(२) व (३) (i) ता.मोताळा, जि. बुलढाणा येथे सन २०१३-१४ मध्ये जिल्हा निधीतून दि.२४.१०.२०१३ च्या आदेशान्वये पशुवैद्यकीय दवाखाना श्रेणी-१ येथील दुरुस्तीचे बांधकाम करण्यासाठी रू.४.०० लक्ष एवढ्या रकमेस प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली होती.

(ii) त्यानुसार दुरुस्ती बांधकाम पुर्ण झालेले आहे व सद्यस्थितीत इमारत चांगल्या स्थितीत आहे.

(iii) पशुवैद्यकीय दवाखाना श्रेणी-१ मोताळा येथे सन २०१६-१७ मध्ये एक Cold Cabinete, एक Instrument Cabinete व एक Formalline Chamber या अद्ययावत उपकरणांचा पुरवठा केलेला आहे. त्याचप्रमाणे सन २०१७-१८ मध्ये Auto Hematological Blood Analyzer या यंत्राचा पुरवठा करण्यात येत आहे.

(IV) या पशुवैद्यकीय दवाखान्यासाठी वरील अद्ययावत यंत्रसामुग्री उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

राज्यातील शेतकऱ्यांनी कर्जामुळे केलेल्या आत्महत्या

(५४) * ८५४३२ श्री.पंकज भुजबळ (नांदगाव), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्री.कालीदास कोळंबकर (वडाळा), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), डॉ.पतंगराव कदम (पलूस कडेगाव), श्री.विजय वडेईवार (ब्रम्हपूरी), अॅड.यशोमती ठाकूर (तिवसा), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), डॉ.राहूल पाटील (परभणी), श्री.प्रकाश आबिटकर (राधानगरी), श्री.राणाजगजीतसिंह पाटील (उस्मानाबाद), श्रीमती तृप्ती सावंत (वांद्रे पूर्व),

श्री.भाऊसाहेब कांबळे (श्रीरामपूर), श्री.छगन भुजबळ (येवला), श्री.अशोक पाटील (भांडूप पश्चिम), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलढाणा), श्री.कुणाल पाटील (धुळे ग्रामीण), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.नारायण पाटील (करमाळा), श्री.जयकुमार गोरे (माण), श्री.राहुल बोंद्रे (चिखली), श्री.किशोर पाटील (पाचोरा), श्री.चंद्रकांत सोनावणे (चोपडा), श्री.जयदत्त क्षीरसागर (बीड), श्री.डी.एस.अहिरे (साक्री), श्री.न्यंबकराव भिसे (लातूर ग्रामीण), श्री.डी.पी.सावंत (नांदेड उत्तर), अॅड.संजय धोटे (राजूरा), डॉ.सतीश (अण्णासाहेब) पाटील (एरंडोल), श्री.राजेश टोपे (घनसावंगी), श्री.भारत भालके (पंढरपूर), श्री.संजय सावकारे (भुसावळ), श्री.योगेश (बापू) घोलप (देवळाली), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) राज्यात मागील दोन वर्षांपासून बदलते हवामान, वाढता उत्पादन खर्च, शेतमालाला बाजारात मिळणारा कमी भाव, दुष्काळ, नापिकी यामुळे शेतकऱ्यांवरील वाढत्या कर्जांमुळे ८ हजार शेतकऱ्यांनी नैराश्यातून आत्महत्या केल्या असून मागील तीन महिन्यात ८०० शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्याचे माहे मे, २०१७ च्या शेवटच्या सप्ताहात निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, नियमातील जाचक अटीमुळे अनेक आत्महत्या प्रकरणे अपात्र ठरविण्यात आल्यामुळे नियमांमध्ये शिथिलता आणून अपात्र शेतकरी आत्महत्या प्रकरणे पात्र ठरवून त्यांच्या कुटूंबांना आर्थिक लाभ मिळवून देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली,

(३) असल्यास, सन २००४ मध्ये शासनाने शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या व कर्जबाजारीपणावर अभ्यास करून त्यानुषंगाने शिफारशी करण्यासाठी शासनाने नेमलेल्या स्वामीनाथन आयोगाने सुचविलेल्या शिफारशींवर कार्यवाही वा उच्चाधिकार मंत्री गटाने सुचविलेला तोडगा याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) असल्यास, राज्यात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या होऊ नये याकरीता शेतकऱ्यांना कर्जमुक्ती देण्याबाबत व राज्यातील आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या कुटूंबियांना तातडीने मदत देण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) अशंतः खरे आहे. मागील दोन वर्षात राज्यात विविध कारणास्तव एकूण ५०६७ तसेच दि.०१/०३/२०१७ ते दि.३१/०५/२०१७ या कालावधीत ७२१ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्याचे आढळून आले आहे.

(२) मृत शेतकऱ्यांच्या वारसांना मदत देण्याबाबतचे निकषात दिनांक २७ फेब्रुवारी, २००६ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये शिथिलता आणण्यात आली आहे.

(३) शेतकरी आत्महत्या आणि कृषी क्षेत्रापुढील आव्हाने यासाठी सन २००७ मध्ये श्री.नरेंद्र जाधव यांच्या अध्यक्षतेखाली समितीची स्थापना करण्यात आली होती.

(४) शेतकरी आत्महत्या पात्र प्रकरणी शासन निर्णय दिनांक २३ जानेवारी, २००६ अन्वये कुटुंबियांस रूपये १.०० लाख इतके सानुग्रह अनुदान दिले जाते. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी उस्मानाबाद व यवतमाळ या दोन जिल्ह्यांमध्ये पथदर्शी प्रकल्प राबविण्यात येत असून त्याअंतर्गत बळीराजा चेतना अभियान राबविण्यात येत आहे. तसेच शेतकऱ्यांची कर्जमाफी करण्यासाठी "छत्रपती शिवाजी महाराज शेतकरी सन्मान योजना २०१७" राबविण्यात येत आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**मुंबई-नागपूर समृद्धी महामार्गासाठी जमिनी देण्यास
राज्यातील शेतकऱ्यांचा होत असलेला विरोध**

(५५) * ८४९३७ श्री.भास्कर जाधव (गुहागर), श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलढाणा), श्री.अमित विलासराव देशमुख (लातूर शहर), श्री.अजय चौधरी (शिवडी), श्री.सुनिल शिंदे (वरळी), श्री.अस्लम शेख (मालाड पश्चिम), डॉ.राहूल पाटील (परभणी), श्री.जयदत्त क्षीरसागर (बीड), श्री.जयंत पाटील (इस्लामपूर), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.हनुमंत डोळस (माळशिरस), श्रीमती दिपिका चव्हाण (बागलाण), श्री.शशिकांत शिंदे (कोरेगाव), श्री.वैभव पिचड (अकोले), श्री.दिपक चव्हाण (फलटण), डॉ.सतीश (अण्णासाहेब) पाटील (एरंडोल), श्री.प्रदीप नाईक (किनवट), श्री.सुरेश लाड (कर्जत), श्री.राहुल बोंद्रे (चिखली), श्री.भाऊसाहेब कांबळे (श्रीरामपूर), श्री.अशोक पाटील (भांडूप पश्चिम), श्री.राजेश टोपे (घनसावंगी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), श्री.संदीप नाईक (ऐरोली), श्री.जितेंद्र आव्हाड (मुंब्रा कळवा), श्री.पांडुरंग बरोरा (शहापूर), श्री.पंकज भुजबळ (नांदगाव),

श्री.हसन मुश्रीफ (कागल), श्री.दिलीप वळसे-पाटील (आंबेगाव), श्रीमती तृप्ती सावंत (वांद्रे पूर्व), श्री.गणपत गायकवाड (कल्याण पूर्व), श्री.शामराव ऊर्फ बाळासाहेब पाटील (कराड उत्तर), प्रा.वर्षा गायकवाड (धारावी), श्री.सुनिल राऊत (विक्रोळी) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मुंबई-नागपूर समृद्धी महामार्गासाठी सिन्नर (जि. नाशिक), शहापूर (जि. ठाणे) व मेहकर (जि.बुलडाणा) तालुक्यातील तसेच राज्यातील विविध ठिकाणच्या हजारो शेतकऱ्यांच्या शेकडो एकर जमिनी संपादित करण्यात येणार असून शेतकऱ्यांनी संघर्ष सामित्यामार्फत, व्यक्तिगत पातळीवर तसेच तहसिलदार, शहापूर, जिल्हाधिकारी ठाणे कार्यालयासह विविध ठिकाणी निषेध मोर्चे काढून जमीन संपादनास विरोध दर्शविला असल्यातानाही शेतकऱ्यांच्या जमिनी संपादित करण्याची कार्यवाही महाराष्ट्र रस्ते विकास महामंडळाकडून करण्यात येत असल्याचे दिनांक ७ एप्रिल, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, प्रस्तुत महामार्गासाठी जमिन देण्यास विरोध करणाऱ्या शेतकऱ्यांवर पोलिसांनी लाठीमार केला असून काहीही दोष नसतांना विविध ठिकाणच्या शेतकऱ्यांवर गुन्हे दाखल करण्यात आले असल्याचेही दिनांक ६ जून, २०१७ रोजी वा त्यासुमारास निदर्शनास आले, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत मा.मुख्यमंत्र्यांचे अध्यक्षतेखाली दिनांक ७ मार्च, २०१७ रोजीच्या झालेल्या बैठकीत मा. मुख्यमंत्री यांच्या आदेशानुसार निविदा प्रक्रियेच्या अटी व शर्ती बदलण्याचे आदेश देण्यात येऊन पुन्हा दिनांक १६ मे, २०१७ रोजी निविदेमध्ये बदल करण्यात आल्यामुळे रस्ते विकास महामंडळाने याबाबत शासनाकडे मार्गदर्शन मागितले असून त्याला शासनाने उत्तर पाठविले नसल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, उक्त महामार्गासाठी आतापर्यंत किती शेतकऱ्यांच्या जमिनी संपादित करण्यात आल्या आहेत व त्यांना कोणत्या दराने जमिनीचा मोबदला देण्यात येणार आहे तसेच सदर महामार्गास विरोध करणाऱ्या शेतकऱ्यांवर गुन्हे दाखल करण्याची कारणे काय आहेत,

(५) असल्यास, उक्त महामार्गासाठी विविध ठिकाणी होणारा विरोध लक्षात घेता शेतकऱ्यांच्या विविध समस्यांबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(६) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने राज्यातील ठाणे, नाशिक, अहमदनगर, औरंगाबाद जिल्ह्यासह विविध जिल्ह्यात सदर महामार्गास शेतकऱ्यांचा होणारा विरोध लक्षात घेता या महामार्गाचा फेरविचार करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(७) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. एकनाथ शिंदे : (१) अंशतः खरे आहे.

(२) सदर प्रकल्पासाठी आवश्यक जमिनीच्या संयुक्त मोजणीच्या शासकीय कामात अडथळा आणणाऱ्या इसमाविरुद्ध गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(३) दि. ०७.०३.२०१७ रोजी झालेल्या मुख्यमंत्र्यांच्या बैठकीतील आदेशानुसार विभागाने महामंडळास दि.१०.०३.२०१७ रोजीच्या पत्रान्वये आवश्यक ती कार्यवाही करण्याबाबत केलेल्या सूचनेनुसार महामंडळाने दि.३१.०३.२०१७ रोजी त्याची अंमलबजावणी केली आहे.

तसेच राज्य मंत्रिमंडळाच्या दि. २५ एप्रिल, २०१७ च्या बैठकीत निदेश दिल्यानुसार महामंडळ स्तरावर निविदा प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर शासन मान्यतेसाठी पुन्हा सादर करण्याची आवश्यकता राहात नाही, असे मुख्य सचिव कार्यालयाने दि.०५.०५.२०१७ रोजीच्या टिप्पणीद्वारे सर्व विभागांना कळविले आहे.

याबाबत महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळास पत्र क्र.खाक्षेस-२०१७/प्र.क्र.१००/रस्ते-८, दि.११ जुलै, २०१७ अन्वये कळविण्यात आले आहे.

(४) महामार्गाच्या आखणीमध्ये १० जिल्ह्यातील ३९२ गावांतील साधारणतः ९,०३० हेक्टर क्षेत्राचा समावेश आहे. त्यापैकी ३७१ गावांतील जमिनींची संयुक्त मोजणी पूर्ण करण्यात आली आहे. भूमी अभिलेख विभागामार्फत संयुक्त मोजणी नकाशे व संयुक्त मोजणी अहवाल प्राप्त होताच जमीन संपादित होणाऱ्या शेतकऱ्यांची संख्या निश्चित होईल.

शासन निर्णय दिनांक १२/०५/२०१५ मधील निर्देशानुसार खाजगी क्षेत्रातील जमीन जमीनमालक यांच्या संमतीने खाजगी वाटाघाटीद्वारे थेट खरेदी पद्धतीने घेण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे. त्यासाठी भूसंपादन कायदा, २०१३ च्या कलम २६ ते ३० च्या व शेड्यूल-१ च्या तरतुदीनुसार जमीन व त्यावरील घटकांकरीता परीगणित होणाऱ्या एकूण मोबदल्यावर वाढीव रक्कम दिली जाणार आहे.

महामार्गाच्या संयुक्त मोजणीच्या प्रक्रीये दरम्यान शासकीय कामकाजात अडथळा करणाऱ्या इसमांविरुद्ध गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत.

(५) शासन निर्णय दि.१२.०५.२०१५ मधील निर्देशानुसार खाजगी क्षेत्रातील जमिनी जमीन मालक यांच्या संमतीने खाजगी वाटाघाटीद्वारे थेट खरेदी पध्दतीने घेण्यात येत आहे व त्यासाठी अनुज्ञेय मोबदला रक्कम दिली जाणार आहे.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

(७) प्रश्न उद्भवत नाही.

**सुरूर - महाबळेश्वर रस्त्यावरील कृष्णा नदीवर असलेल्या
भद्रेश्वर पुलाची झालेली दुरवस्था**

(५६) * १००४४ श्री.पृथ्वीराज चव्हाण (कराड दक्षिण) : सन्माननीय सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) सुरूर - महाबळेश्वर या रस्त्यावर असलेल्या कृष्णा नदीवरील भद्रेश्वर पुलाची दुरवस्था झाली असून हा पूल वाहतुकीस धोकादायक ठरत असल्याने या रस्त्यावरून ये-जा करणाऱ्या वाहनचालक व प्रवाशांच्या जीवितास धोका निर्माण झाला आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, उक्त पुलाची शासनाने पाहणी केली आहे काय,

(३) असल्यास, पाहणीच्या अनुषंगाने सदर पुलाची तातडीने दुरुस्ती करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) पूलाची दुरावस्था झालेली नाही.

पूलाचा प्रसरण सांधा (Expansion joint) नादुरुस्त झाला आहे. या ठिकाणी नवीन प्रसरण सांधा बसवणेचे व इतर आवश्यक दुरुस्तीची कामे निधि, निकष प्राधान्यक्रमानुसार हाती घेण्याचे नियोजन आहे. पूल वाहतुकीस सुस्थितीत आहे.

(२), (३) व (४) प्रश्न उद्भवत नाही.

औरंगाबाद जिल्ह्याच्या दुष्काळ अनुदान वाटपात झालेला गैरव्यवहार

(५७) * ८८८५१ श्री.अब्दुल सत्तार (सिल्लोड), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.विजय वडेईवार (ब्रम्हपूरी), श्रीमती निर्मला गावित (इगतपूरी), श्री.नसीम खान (चांदिवली), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी) : सन्माननीय मदत व पुनर्वसन मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) औरंगाबाद जिल्ह्याला मिळालेल्या दुष्काळ अनुदान वाटपात मोठ्या प्रमाणावर गैरव्यवहार झाला असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, या अनुदान वाटपात खऱ्या शेतकऱ्यांना मदत मिळाली नसून अनुदान मिळालेल्या काही लाभार्थ्यांकडे जमीन अथवा सोसायट्यांचे कर्जसुध्दा नव्हते, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, या प्रकरणाची चौकशी करून या गैरव्यवहारातील संबंधित दोषी अधिकारी व लाभार्थी यांच्यावर कारवाई करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(४) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१) व (२) अशांत: खरे आहे.

(३) सदर प्रकरणात दोषी अधिकारी व कर्मचारी यांचे विरुद्ध कारवाई करण्यात येत असून, सदर प्रकरणी १ तहसिलदार, १ अक्वल कारकून व ७ तलाठी यांना निलंबित करण्यात आले आहे. तसेच या प्रकरणात जबाबदार अधिकारी/कर्मचारी यांचे विरुद्ध विभागीय चौकशी सुरु करण्याची कार्यवाही प्रस्तावित आहे.

या प्रकरणाची चौकशी करण्यासाठी तपासणी पथकाची नेमणूक करण्यात आली होती. तपासणी पथकाच्या अहवालानुसार पुढील कार्यवाही करण्यात येत आहे.

(४) प्रश्न उद्भवत नाही.

**पांढरकवडा व आर्णी (जि.यवतमाळ) तालुक्यात
रेतीची अवैध चोरी होत असल्याबाबत**

(५८) * ८८६३४ श्री.राजु तोडसाम (अर्णी) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) पांढरकवडा (जि.यवतमाळ) तालुक्यातील रेती घाटाचा अद्याप लिलाव करण्यात आला नसतानाही शहर आणि तालुक्यातील इतर ठिकाणी हजारो ब्रास रेती चोरी करून नेली जात असल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्या दरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, राणीधानोरा (ता.आर्णी, जि.यवतमाळ) लगत असलेल्या पैनगंगा नदीच्या पात्रातूनही अहोरात्र रेतीचा अवैध उपसा सुरू असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, उक्त दोन्ही तालुक्यातील रेती माफिया सदर चोरी केलेल्या रेतीचे भाव दुप्पट करून रेती विकत असल्यामुळे सामान्य नागरिकांचे आर्थिक नुकसान होत आहे, हे ही खरे आहे काय,

(४) असल्यास, या दोन्ही प्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(५) असल्यास, चौकशीनुसार सदर दोन्ही तालुक्यात रेतीचा अवैध उपसा करून चोरी करणाऱ्या रेती माफियांवर कारवाई करण्याबाबत तसेच सदर ठिकाणच्या अवैध रेती उत्खननास प्रतिबंध घालण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३), (४) व (५) पांढरकवडा तालुक्यातील रेतीघाट हे टिपेश्वर अभयारण्याच्या पर्यावरण संवेदनशील क्षेत्रात येत असल्यामुळे सदर रेतीघाटांचा लिलाव करण्यात आलेला नाही.

पांढरकवडा व आर्णी तालुक्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीची काही प्रकरणे दृष्टोत्पत्तीस पडलेली आहेत. यवतमाळ जिल्ह्यात गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस आळा घालण्यासाठी महसूल विभाग व पोलीस विभागाचा समावेश करून तहसीलस्तरावर भरारी पथकांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. सदर भरारी पथकांमार्फत माहे एप्रिल, २०१७ पासून पांढरकवडा व आर्णी तालुक्यात रेतीच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या २१ प्रकरणांत कारवाई करून रु. २,४७,२००/- एवढा दंड वसूल करून शासनजमा केला आहे.

पांढरकवडा व आणी तालुक्यातील रेती माफीया चोरी केलेल्या रेतीचे भाव दुप्पट करून रेती विकत असल्यामुळे सामान्य नागरिकांचे आर्थिक नुकसान होत असल्याची बाब निदर्शनास आलेली नाही.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

**चिकना (ता.कामठी, जि.नागपूर) शिवारात निकृष्ट दर्जाच्या
कापूस बियाण्यांची विक्री होत असल्याबाबत**

(५९) * ८९१६९ डॉ.मिलिंद माने (नागपूर उत्तर) : सन्माननीय कृषी मंत्री

पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) चिकना (ता.कामठी, जि.नागपूर) शिवारात निकृष्ट दर्जाच्या कापूस बियाण्यांची विक्री होत असून बियाण्यांच्या पॅकेटवर उत्पादकाचे नाव, किंमत, प्लॉट क्रमांक, वाणाचे नाव तसेच तारीख उपलब्ध नसल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, सदरहू कापूस बियाण्यांची विक्री तालुका कृषी अधिकारी यांच्या दुर्लक्षामुळे होत असून या निकृष्ट दर्जाच्या कापूस बियाण्यांच्या सदंर्भात वारंवार शेतकऱ्यांनी तक्रारी केल्या आहेत, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याप्रकरणी शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, त्यानुसार निकृष्ट दर्जाचे कापूस बियाणे विकणाऱ्या विक्रेत्यांवर व संबंधित अधिकाऱ्यांवर शासनाने कोणती कारवाई केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) होय.

(२) हे खरे नाही.

(३) होय.

(४) अनधिकृत कापूस बियाणे विक्री प्रकरणी श्री.व्यंकट सुब्बाराव, राहणार निमखेडा, तालुका मौदा, जि.नागपूर यांचेवर मौदा पोलीस ठाण्यात विविध अधिनियमांखाली गुन्हा नॉ.क्र.२०१/१७ अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आलेला आहे.

(५) प्रश्न उद्भवत नाही.

**अहमदनगर जिल्ह्यातील कोरडवाहू शेती अभियानांतर्गत निवड झालेल्या
गावांना अनुदान मंजूर करण्याबाबत**

- (६०) * ८५५४५ श्री.राधाकृष्ण विखे-पाटील (शिर्डी), श्री.विजय वडेहीवार (ब्रम्हपूरी), श्री.अमिन पटेल (मुंबादेवी), श्री.सुनिल केदार (सावनेर), डॉ.संतोष टारफे (कळमनुरी), श्री.अमर काळे (आर्वी), श्री.हर्षवर्धन सपकाळ (बुलढाणा) : सन्माननीय कृषी मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-
- (१) अहमदनगर जिल्ह्यातील संगमनेर व राहाता तालुक्यातील अस्तगांव, गोगलगांव, केलवड पि. निर्मळ, धनगरवाडी, डोऱ्हाळे, चितळी, शेडगांव, चिंचपूर, खळी, पिंपरी-लोकी, शिबलापूर या गावांची सन २०१६-१७ या वर्षी कोरडवाहू शेती अभियानांतर्गत निवड करण्यात आली होती, हे खरे आहे काय,
- (२) असल्यास, त्यासाठी डीपी आरची रुपये ४२१५.८९ लाख इतकी रक्कम मंजूर असतांना व त्यापैकी या गावांसाठी रुपये १२००.६९ लाख इतक्या रकमेची तरतूद करणे आवश्यक असताना सन २०१६-१७ व सन २०१७-१८ या दोन्ही वर्षी आर्थिक तरतूद करण्यात आली नसल्याचे माहे मे, २०१७ मध्ये वा त्यादरम्यान निदर्शनास आले आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (३) असल्यास, उक्त प्रकरणी तरतूद करण्याबाबत तेथील ग्रामस्थ शेतकऱ्यांनी व स्थानिक लोकप्रतिनिधींनी गत वर्षापासून आजतागायत दिलेल्या निवेदनाद्वारे जिल्हा कृषी अधिकरी, अहमदनगर, कृषी आयुक्त पुणे, मा.कृषी मंत्री यांचेकडे मागणी केली आहे, हे ही खरे आहे काय,
- (४) असल्यास, याबाबत चौकशी करण्यात आली आहे काय,
- (५) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने उक्त प्रकरणी डीपी आरच्या रक्कमेची तरतूद करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,
- (६) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहेत ?

श्री. पांडुरंग फुंडकर : (१) होय, हे खरे आहे.

(२), (३), (४) व (५) कोरडवाहू शेती अभियान या योजनेंतर्गत निवड करण्यात आलेल्या एकूण ४०३ गावांपैकी कामे अपूर्ण असलेल्या २५५ गावात निधी उपलब्धतेनुसार सन २०१६-१७ मध्ये कोरडवाहू शेती अभियान राबविण्यास दि.३०.०७.२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देण्यात आलेली आहे. तसेच शासनाने सन २०१६-१७ या वर्षात अर्थसंकल्पीत

रु.१४०८.०० लाख रक्कम उपलब्ध करून दिलेली आहे. शासन निर्णयातील निर्देशानुसार उपलब्ध निधी कामे अपूर्ण असलेल्या २५५ गावांपैकी ज्या गावातील अपूर्ण कामे पूर्ण करण्यासाठी कमीत कमी निधीची आवश्यकता आहे, अशा १४८ गावांना क्रमानुसार (कमीत कमी निधीच्या आवश्यकतेप्रमाणे) निधी वितरीत करण्यात आलेला आहे.

कोरडवाहू शेती अभियानांतर्गत संगमनेर व राहता तालुक्यातील निवडण्यात आलेल्या अस्तगांव, गोगलगांव, केलवड, पि.निर्मळ, धनगरवाडी, डो-हाळे, चितळी, शेडगांव, चिंचपूर खळी, पिंपरी लौकी, शिबलापूर गावांपैकी राहता तालुक्यातील कमीत कमी निधीची आवश्यकता असलेल्या चितळी गावासाठी सन २०१६-१७ मध्ये मंजूर तरतूदीतून रु.२६.५० लक्ष निधी उपलब्ध करून देण्यात आला आहे. कोरडवाहू शेती अभियानासाठी सन २०१७-१८ मध्ये राज्य शासनाने रु.३५३४.२७ लक्ष अर्थसंकल्पीय तरतूद मंजूर केलेली आहे. त्यानुसार सन २०१७-१८ मध्ये निधी उपलब्ध झाल्यानंतर उर्वरित गावांच्या क्रमानुसार (कमीत कमी निधीच्या आवश्यकतेप्रमाणे) संगमनेर व राहता तालुक्यातील निवडण्यात आलेल्या गावांतील अपूर्ण कामे पूर्ण करण्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(६) प्रश्न उद्भवत नाही.

मौजे खेडी (ता.चिपळूण, जि.रत्नागिरी) येथील शेतकऱ्यांची एमआयडीसीने संपादित केलेली जमीन शेतकऱ्यांना परत करण्याबाबत

(६१) * ८५१८६ श्री.भास्कर जाधव (गुहागर) : सन्माननीय महसूल मंत्री पुढील गोष्टींचा खुलासा करतील काय :-

(१) मौजे खेडी (ता.चिपळूण, जि.रत्नागिरी) येथील सिटी सर्व्हे नं. १६५५ अ व क, सिटी सर्व्हे नं. १६५६ अ व क ही नदीपात्राजवळील जमीन तेथील शेतकरी अनेक पिढ्यापासून कसत आले असून सदर जमीनीचे एमआयडीसीने भूसंपादन केल्यामुळे तेथील शेतकरी भूमीहीन झाले असल्याचे निदर्शनास आले आहे, हे खरे आहे काय,

(२) असल्यास, तेथील शेतकऱ्यांनी सन २००० पासून सदर जमीन शेतीसाठी मिळण्याबाबत मागणी करून त्यासाठी आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता केली असतानासुद्धा जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांनी सदर जमीन एमआयडीसीला कमर्शियल म्हणून देण्याचा आदेश देवून शेतकऱ्यांवर अन्याय केला आहे, हे ही खरे आहे काय,

(३) असल्यास, याबाबत शासनाने चौकशी केली आहे काय,

(४) असल्यास, चौकशीच्या अनुषंगाने सदर शेतकऱ्यांची जमीन त्यांना परत करण्याबाबत शासनाने कोणती कार्यवाही केली वा करण्यात येत आहे,

(५) नसल्यास, विलंबाची कारणे काय आहे ?

श्री. चंद्रकांत पाटील : (१), (२), (३), (४) व (५) मौजे खेडी (ता.चिपळूण, जि.रत्नागिरी) येथील सिटी सर्व्हे नं.१६५५ अ व १६५५क तसेच सिटी सर्व्हे नं.१६५६ अ व १६५६ क ही जमीन तसेच त्या लगत गाळाने तयार झालेली जमीन असे एकूण क्षेत्र ०-५२.८२ हे.आर जमीन भूसंपादीत झालेली नसून सदर जमीन गाळाने तयार झालेली आहे. शासनाच्या परवानगी शिवाय सदर जमीन शेतीसाठी वापरणा-या श्री.संतोष अनंत दाभोळकर व श्री.मोहन तुकाराम दाभोळकर, रा.खेडी ता.चिपळूण जि.रत्नागिरी या व्यक्तींनी दिनांक २९.०७.२००० च्या अर्जान्वये सदर जमीन मिळण्याबाबत जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांचे कार्यालयाकडे विनंती केली होती. त्याच प्रमाणे महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ यांनी देखिल लगतचे खातेदार या नात्याने सदरची जमीन मिळणेबाबत दिनांक ०३.११.२०१४ च्या अर्जान्वये जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांचेकडे विनंती केली होती. सदरची जमीन अकृषिक वापरासाठी योग्य असल्याने तसेच महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ हा शासनाचा अंगीकृत उपक्रम असल्याने महामंडळाला उक्त शासकीय जमिनीचा औद्योगिक वापर करता येईल, ही बाब विचारात घेऊन जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांनी दिनांक १५.०२.२०१६ अन्वये उक्त जमिनीचा आगाऊ ताबा महामंडळाला देणेबाबत आदेश पारीत केले आहेत. सदर जमीन महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळास दिल्याने श्री.संतोष अनंत दाभोळकर व श्री.मोहन तुकाराम दाभोळकर, भूमिहीन होत नाही. सदर आदेशाविरुद्ध श्री.तुकाराम कृष्णाजी दाभोळकर करिता मुखत्यार श्री.संतोष अनंत

दाभोळकर व श्री.विठ्ठल कृष्णाजी दाभोळकर यांनी अपर आयुक्त कोकण यांचेकडे अपील दाखल केले होते. सदरचे अपील दिनांक ०७.०१.२०१७ च्या आदेशान्वये फेटाळण्यात आले असून दिनांक १५.०२.२०१६ चे जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांचे आदेश कायम ठेवण्यात आले आहेत.

विधान भवन :
मुंबई.

डॉ. अनंत कळसे
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा

मुद्रणपूर्व सर्व प्रक्रिया महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाच्या संगणक यंत्रणेवर
मुद्रण: शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.